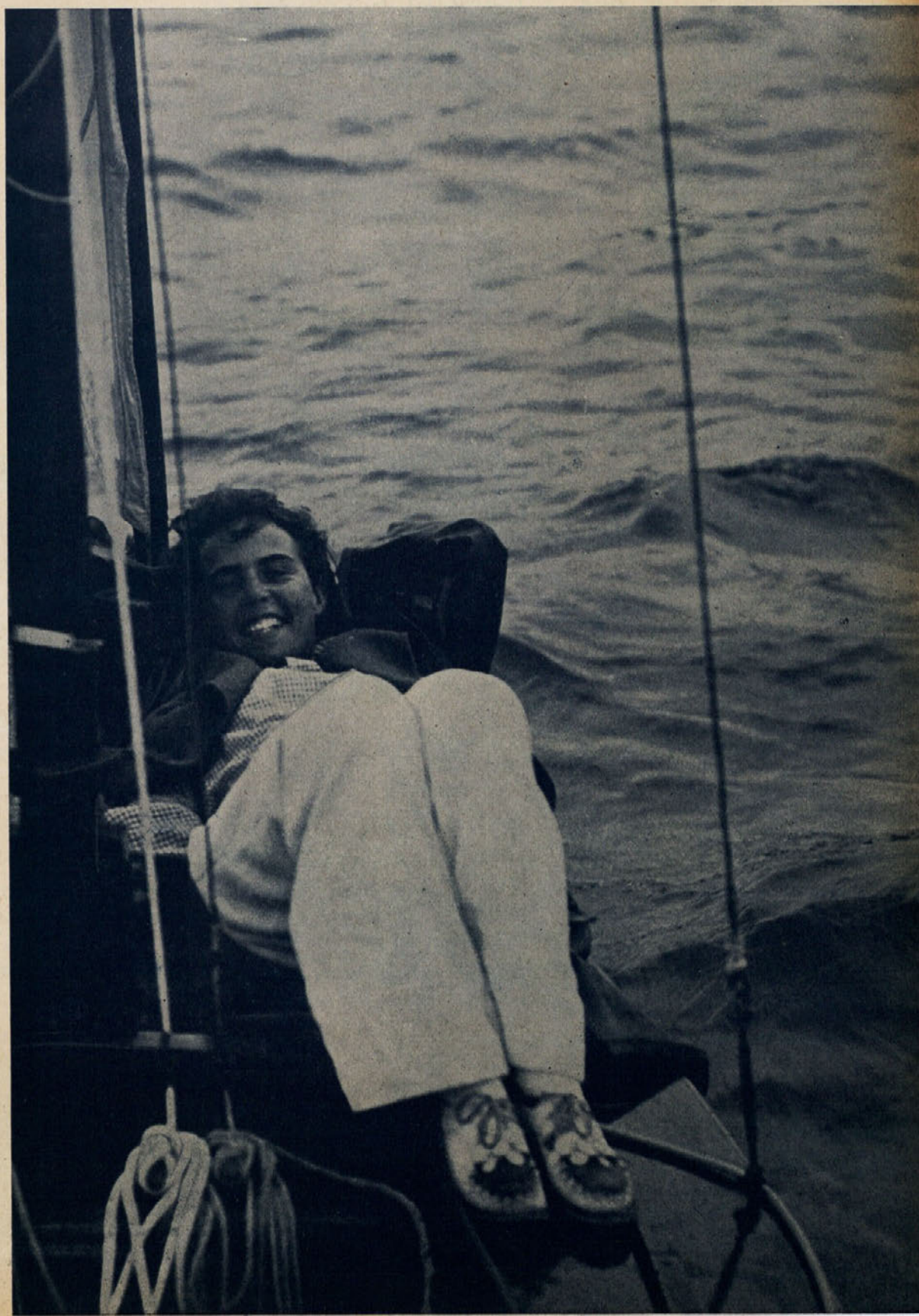

Poštšina plačana v gotovini.

PRIJATELJ

ŠTEV. 7 * JULIJ 1939 * LETO XIII.

Brezskrbne počitnice
želimo vsem naroč-
nikom in prijateljem

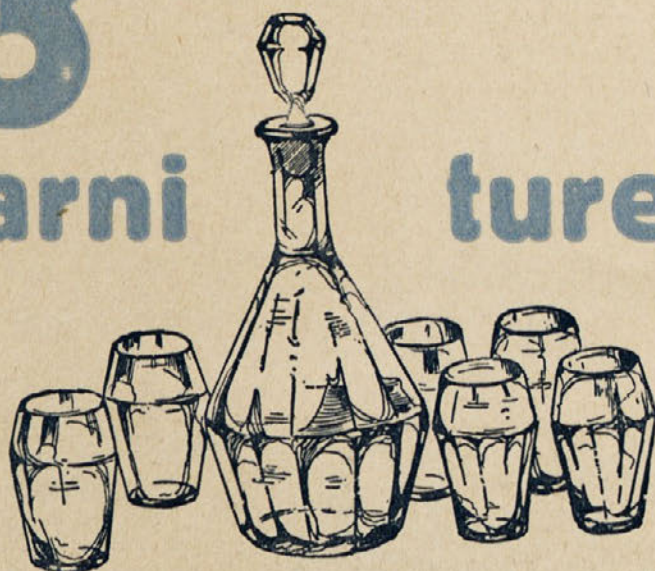
Vse

3

garni

ture

samo

D 1-45 Garnitura za vino: steklenica s 6 čašami po $\frac{1}{10}$ litra; garnitura za pivo ali za vodo: vrč 1 in pol litra s 6 čašami po $\frac{1}{8}$ litra; garnitura za kolače ali za sadje (plitva) ali za kompot (globoka): krožnik s premerom 26 cm ali skleda s premerom 22 cm s 6 krožniki s premerom 14 cm, odnosno 6 skledic s premerom 12 cm; iz barvastega stekla v rumeni ali modri barvi, skupna cena za vse 3 garniture

Din
60-

Prodaja velikih iznenadenj!

Da bi se o priliki 60 letnice našega obstoja čim dostojneje oddolžili za zaupanje naših mnogoštevilnih cenj. naročnikov in odjemalcev — zlasti onih izven Zagreba — izdajamo posebno izdajo našega kataloga in prirejamo edinstveno «Prodajo velikih iznenadenj»!

Treba Vam je samo prelistati posebno izdajo našega kataloga, ki Vam ga bomo na zahtevo poslali brezplačno, in takoj boste spoznali, da je bilo potrebno mnogo truda in trgovske izvedenosti, da se dosežejo **take cene**, kakršne Vam nudimo. In to ne za blago, ki je luksuzno in s tem samim omogoča sorazmerno večji zaslužek, temveč za blago, ki je neogibno potrebno in predmet vsakdanje uporabe in pri katerem ne ostaja trgovcu — tudi pri normalnih cenah — gotovo noben zaslužek.

Razumljivo je, da pri takih cenah naša zaloga blaga, ki je namenjeno za «Prodajo velikih iznenadenj», ne bo dolgo trajala, tem bolj, ker tako nizkih cen še nikoli ni bilo niti ni upanja, da bi jih mogli še kdaj ponuditi.

Za odpremo blaga po pošti veljajo isti pogoji kakor doslej. Odjemalce prosimo, naj nam denarja ne nakazujejo vnaprej, in to za vse one primere, kjer je treba blago hitro odpremiti, to pa zato, ker denar redno kasneje dosepe kakor naročilo, s čimer se izvršitev naročil zavleče.

Vsa prejeta naročila bomo odpremljali po vrsti, kakor jih bomo prejeli. Vnaprej se opravičujemo, ako zaradi omejene količine blaga pozneje došlih naročil ne bomo mogli izvršiti.

Zato Vam priporočamo, da naročite takoj po prejemu kataloga.

V e l e b l a g o v n i c a

Kastner & Ohler

Z a g r e b, I l i c a 4 i n 6

Predno greš spat

čisti zobe!

Vendar potem ne jej ničesar več, da ne bi ostal med zobmi kakšen — čeprav prav majhen — ostanek jedi in opravljal svoje uničevalno delo! Preprečiti to je prav tako važno, kakor je važno varovati se zobnega kamna! Uporabljajte zato vedno Sargov Kalodont! Ta izvrstna zobna pasta temeljito čisti zobe in pri tem s pomočjo sulforicin oleata razkraja polagoma zobni kamen in prepreči njegovo ponovno tvorjenje. Samo zobje brez zobnega kamna so lepi in zdravi.

★ Zjutraj,
zlasti pa zvečer

SARGOV

KALODONT

Proti
zobnemu
kamnu

Zlate jame.

«Vi ste se gotovo oženili s svojo gospo zaradi njenih zapeljivih jamic na licih.»

«O ne — zaradi zlatih jam njenega očeta!»

Trpinčenje.

Joža je sedela pri klavirju. Štiri ure je sedela tam.

Zdajci je prišel stražnik. Joža se je ustrašila.

«Kaj hočete?»

«Zoper vas smo prejeli ovadbo.»

«Zakaj?»

«Zaradi trpinčenja nekega Amadeja Mozarta.»

Šansa.

Mirko je šel z naočniki spat.

«Ampak, Mirko! Čemu pa naočnike?»

«Kratkoviden sem.»

«Že, že, toda v postelji?»

Mirko se je zvito smehljal.

«Sinoči se mi je sanjalo, kako sta se dve gospodični kopali. Morda se mi bo nocoj spet.»

Dobro je računal.

«Veš, Andro, jaz sem očetu pisal, naj mi ali pošlje tri sto dinarjev ali pa revolver.»

«In če ti zdaj pošlje revolver?»

«Prodal ga bom.»

Mornarska.

«Povejte, krmar, ali je res, da imajo mornarji v vsakem pristanišču vesto?»

«Nesmisel! Mi se vendar ne zasidramo v vsakem pristanišču!»

Uradni «konjiček».

Nedavno je bil v nekem uradnem listu tale oglas:

E VIII. 4769/38. Ani Mezetovi v L. se postavlja za varuha dr. Janez Mesarič, advokat v R. — ker je le-ta umrla — ki jo bo v tej zadevi na njene stroške zastopal, dokler se sama ne prihlasi ali imenuje sodišču pooblaščenca. Sresko sodišče za R., odd. VIII., dne 20. marca 1939.»

Zavarovanje.

Zavarovalec: «Vas ne moremo več zavarovati.»

«Zakaj pa ne?»

«Zato, ker vam je že devet in devetdeset let!»

«Moj Bog, po statistiki pa je dokazano, da je v tej starosti umrljivost najmanjša!»

Po vonju ga je spoznal.

Nekdo potrka. Gospodar odpre. Mož stoji pred njim.

«Micka, vaš ženin!»

«Kako pa veste, da je moj ženin?» vpraša hišna.

«Po vonju — on kadi moje cigare!»

Anekdote

Katero roko, signore?

Ko je bil slikar Böcklin v Rimu, ga je na ulici prosil berač miloščine. Böcklin mu je dal novce v roko in je pri tem videl, da ima berač nenavadno lepe roke. Povabil ga je na svoj dom, češ da bi rad risal njegovo roko in mu bo seveda dal zato darilo v denarju. V svojem stanovanju je slikar najprej ponudil beraču umivalnik, da bi si umil umazane roke. Berač je nekaj časa gledal Böcklina in bil v zadregi.

«Ah, prosim, signore,» je slednjič vprašal, «povejte, katero roko hočete risati?»

Dober odgovor.

Znan angleški politik je napisal dramo in jo ponudil gledališkemu ravnatelju, da bi jo dal uprizoriti. Čez nekaj časa je šel vprašat: «Ali ste prečitali mojo dramo? Prav za prav vam moram priznati, da sem jo napisal tako rekoč v lastno zabavo, razumete?»

«Popolnoma,» je odgovoril ravnatelj, «in jaz morem samo reči, da sem imel tudi jaz ta vtis.»

Kakor kralj.

Kralj Ludvik XI. je vprašal enega izmed svojih kuhar-skih vajencev, kateri ga ni poznal, od kod je.

«Iz Berrya sem, ime mi je Štefan, tu se učim kuhati in zaslužim toliko kakor kralj.»

«Koliko neki zasluži kralj?»

«Kolikor potrebuje.»

Ludvik ga je vzel za svojega osebnega slugo.

ZOPER SONČNE OPEKLINE TSCHAMBA FII

Da se moremo zoper sončne opekline boriti z maščobo, je pač zelo razširjeno naziranje tistega časa, ko še niso poznali bistva tega škodovanja. To namreč, da se lupi koža, je samo posledica sončne opekline. Opeklina sama pa ni proces izsušitve, ampak je vnetje.

Sončna opeklina nastane vedno tedaj, če koža ne more več svetlobnih dražljajev tako pretvarjati, da bi zarjavela. Rešitev združenega vprašanja, kako se obvarujemo sončne opekline in kako zarjavimo, je edinole v tem, da stopnjujemo sposobnost kože, pretvarjati svetlobne dražljaje tako, da porjavi.

Vse te sposobnosti ima rastlinski izvleček Tschamba Fii. Tschamba Fii učinkuje v taki meri, da že začeto hudo sončno opeklino kar na mah ustavi. Pri tem bolečina takoj preneha in rdeča koža se brez naknadne lupitve izpremeni v rjavo.

Tschamba Fii dobite v vsaki drogeriji in parfumeriji ali pa pri glavni zalogi

Kr. dvorni dobavitelj

Drogerija GREGORIČ
LJUBLJANA, Prešernova ulica 5

Voigtländer

Čapkova.

Češki pisatelj Karel Čapek, ki je pred kratkim umrl, je prišel nekoč — izjemoma — domov, ko so že petelini peli, in njegova soproga ga je sprejela z besedami: «Ali te ni sram, Karel, da prihajaš tako pozno domov? Kosi že pojejo!» In Čapek nato: «To si jih ti nahujskala, Olgica, kajne!»

Dobra ocena.

Domišljav dramatik je prinesel gledališkemu ravnatelju kar dve svoji drami.

Že čez nekaj dni je prišel pisatelj vprašat: «Ali ste že prečitali moji drami, gospod ravnatelj?»

«Šele eno!» je odgovoril ravnatelj.

«In kako vam ugaja?»

«Tista druga mi je bolj všeč.»

Diplomacija.

Bismarck je sprejel nekoč diplomata, ki je bil znan dolgočasnež. Tudi to pot se je avdiencia zelo zavlekla. Med drugim je diplomat vprašal, kaj stori kancelar, če mu je obisk neprijeten in nadležen. Bismarck je odgovoril in se smehljal: «Kadar sem v takem položaju, me vselej reši moja žena. Ker ve, da bi se jaz rad iznebil dotičnika, pride in pravi: «Oton, nikar ne pozabi, da imaš čez četrte ure avdienco!»

Diplomat se je smejal. Toda v tistem hipu so se odprla vrata sosedne sobe in vstopila je kancelarjeva soproga, rekoč: «Dragi Oton, ne pozabi, prosim, da imaš čez četrte ure avdienco!»

Majhna zmota.

V gradu angleške kraljice Elizabete je bil lord Douglas večkrat gost. Kraljica se je rada zabavala z dovtipnim možem. Nekega dne sta igrala karte. Douglas je bil ves v igro zatopljen. Sam pri sebi se je jezil, da dela njegova soigralka hude napake. In ko mu je bilo to že preveč, je zdivjal: «Pazi, neumna gos!»

Zdajci se je zavedel, kaj je rekel, in se je opravičil: «Oprostite, Veličanstvo! Mislim sem, da govorim s svojo ženo!»

Cvetlica in steblo.

Eleonora Duse, slavna igralka, je bila nekega večera v družbi. Med zabavo so se dotaknili tudi ženskega vprašanja. Eden izmed gostov je suho pripomnil, da ženske ne morejo zahtevati enakih pravic, kakršne imajo moški.

«Najprej je bil ustvarjen mož,» je utemeljeval svojo trditev, «in šele iz moža je bila narejena žena.»

«Čisto prav,» je rekla Eleonora Duse. «Docela naravno je, da raste najprej steblo, potem šele cvetlica. Ampak to pač ni dokaz, da je cvetlica manj vredna.»

Mark Twain.

Največji ameriški humorist Mark Twain si je znal zaslužiti denar, ni pa znal varčevati. Ni ga sicer lahko miselno zapravljajal, toda njegova slabost so bile iznajdbe.

Če je prišel k njemu od koderkoli kak izumitelj s še tako brezglavim načrtom, se je dal Mark Twain pogovoriti in je večkrat investirjal velike zneske za prazen nič. V izumiteljskih krogih se je ta njegova slabost hitro raznesla, in zmeraj so prihajali na Mark Twainovo posestvo denarja lačni snovalci novih izumov. Slednjič je Mark Twain sklenil: «Od danes naprej ne bom riskiral ničesar več!» Komaj pa se je tako odločil, že se je pojavil na njegovem vrtu človek, v katerem je Mark Twain takoj zašlutil izumitelja.

Bil je visok, suh mož prijaznih modrih oči in podjetnega obraza. Pod pazduho je imel zabojček — zabojček, s kakršnim so navadno prihajali izumitelji k Marku Twainu.

Vzlic svojemu trdnemu sklepu je bil pesnik tako vljuđen, da je moža sprejel in si dal iznajbo raztolmičiti. Tujec je vzel iz zabojčka neko čudno pripravo in je začel na široko razlagati njen pomen.

«Zares mi je žal, moj dragi,» je rekel slednjič Mark Twain, «toda preveč denarja sem že izgubil z iznajdbami.»

«Saj vam ni treba investirati velikega zneska,» je dejal tujec. «S pet sto dolarji bi mi bilo pomagano. Za to pa bi vam zagotovil poljubno visok delež na dohodkih iznajdbel!»

Mark Twain je malo pomislil in si še enkrat od vseh strani ogledal pripravo. Po tišem si je mislil, da tako nemne iznajdbe doslej še ni videl. Naposled je zmajal z glavo: «Res ne morem. Riziko je prevelik.»

Veliki mož modrih oči je žalostno pobral svoj aparat, vzel zabojček pod pazduho in se poslovil.

Ko je Mark Twain sočutno gledal za njim, se je spomnil, da je čisto preslišal ime svojega gosta.

«Bell,» je prišel odgovor od vrtnih vrat. «Aleksander Graham Bell,» je rekel in odšel za zmeraj.

Mark Twain, ki je finansiral toliko nesmiselnih iznajdb, je pokazal izumitelju telefona vrata...

Sporočilo uprave

Pri pregledovanju kartoteke smo ugotovili, da nekateri naročniki še niso poslali naročnine za prvo polletje, čeprav je že minil čas za poravnavo naročnine za tretje četrtletje. Zaradi tega prosimo vse tiste, ki so z naročnino v zaostanku, naj nakažejo še danes zaostalo naročnino, in sicer če le mogoče za celo leto, to je Din 62.—. Položnice smo priložili šesti številki našega lista. Ako ste to položnico izgubili, dobite lahko na pošti drugo za 25 par. Na to položnico napišite: «Priatelj», uprava, Ljubljana, štev. 16.104.» Teh zastankov sicer ni veliko, toda z opomini imamo mnogo dela in stroškov, ki bi ne bili potrebni. Zato prosimo vse tiste, katerih se to tiče, da storijo svojo dolžnost, kakor jo je storila ogromna večina naših naročnikov. Gotovo veste, da se naročnina plačuje povsod vnaprej.

Vsem želimo prijetne počitnice.

UPRAVA.

Lepa polt in mehka, gladka koža se takoj zapazi. Največjega pomena za lepoto vsake žene je pravilna nega!

Uporabljajte Elida kremo Ideal, toda ne samo včasih, temveč redno. Elida krema Ideal je tudi izvrstna podlaga za puder. Zaradi vsebine hamamelisa ima še prav poseben kosmetičen učinek.

ELIDA CITRON COLD CREAM
čisti, pomladi in poživljuje kožo, jo ohrani
gladko in jo varuje gub.

ELIDA KREMA

+ IDEAL +

Pravilna
nega ust

Uporabljajte peneči PEBECO!
Ta razvija obilo mehke pene, ne vsebuje pa nikakega mila. Peneči PEBECO napravi zobe bleščeče bele, osveži sapo in obenem tudi desinficira. Samo peneči PEBECO vsebuje Pebecin. Uporablja se v majhnih količinah in je zato zelo poceni.!

PZ10

Heinrich Heine:

MISLI

V mladosti je ljubezen burnejša, toda ne tako močna in mogočna kakor pozneje. Tudi ni v mladosti tako trajna, zakaj razen duše ljubi tudi telo. Ko pa telo ni več zaljubljeno, ljubi duša čisto sama, ljubi neizmerno globlje in trajneje.

*

Koliko više stoji žena pri Mojzesu kakor pri drugih orientalcih ali še danes pri mohamedanih! Ti trdijo, da žena niti ne pride v raj; Mohamed jo je iz raja izključil. Mar je mislil, da bi raj ne bil več raj, ako bi tam vsak spet našel svojo ženo?

*

Kdor se oženi, je kakor dož, ki se oženi z Jadranskim morjem — ne ve, kaj je v tem, s čimer se poroči: zakladi, biseri, pošasti, neznani viharji?

Godba pri poročnem sprevodu me zmeraj spominja na godbo, ki spremlja vojake v boj.

*

Zraven jasli, v katerih leži Odrešenik, svet odrešujoča ideja, stoji tudi vol, ki mirno žre,

*

Človek ne razume razvalin, dokler ni sam razvalina.

*

Rimski pregovor «de mortuis nil nisi bene» (o mrtvih ne govóri drugače ko dobro!) tolmačijo danes premnogi: «O živčih govóri le slabo!»

*

Kakor so razumni ljudje večkrat zelo neumni, tako so neumni včasih hudo prebrisani.

*

Diamant bi bil lahko domišljav in ponosen na to, ako bi ga pesnik primerjal s človeškim srcem.

Tone Čufar:

Žena v stiski

(Nadaljevanje.)

Znanci drugih zamejcev so ji pa nosili na ušesa, da živi Joža z neko Nemko. Nekateri so vedeli povedati, da je imel že dosti ljubezenskih razmerij, drugi so pa trdili, da vse to ni res. Minki je bilo jasno samo nekaj: da je z njim prelomljeno. Ko jo je enkrat zavrgel, četudi samo v pismu, kar je obžaloval, mu ni mogla nič več verjeti. Zdaj je imela pred očmi ženske, ki so morebiti navezane nanj prav tako, kakor je bila ona nekoč, če ne še bolj.

«Ti bi rada veliko spoved, ali ne?» je vprašal Joža. «Povem ti, da me ni preveč volja. Vsaj danes ne. Mogoče kdaj drugič, če bo potrebno.»

«Saj ne bo. Morebiti si že oženjen?»

«Nisem.»

«Tudi tako ne kakor midva nekoč?»

«Vidiš, da hočeš spoved.»

«Zakaj je vse tako narobe, zakaj?» se je iztrgalo Minki iz prsi. Sedla je k mizi in z vlažnimi očmi strmela skozi okno. Ko je Joža prijel za kljuko, se je obrnila k njemu in rekla: «Samo zato, da bi me dražil, te ni bilo treba sem. Druge ženske imaš, seveda na tujem. Tu bi se z mano samo poigral, ker ti je dolg čas.»

«To ni res!» je vzkipe in vrgel plašč na otomano.

Ona je spet gledala ven in čakala, kaj bo. Približal se ji je in ji nagnil glavo nazaj.

«Minka...»

Ko jo je hotel poljubiti, se mu je izmaknila. Vstala je in stopila v stran. Joža je nekaj časa ostal miren; premišljal je, kaj mu je storiti. Nerač bi odšel kar tako, zato je spet poizkusil srečo.

«Minka, krivo me sodiš»

Objel jo je in se ni menil za to, da se ga otepa. Ponzal jo je, vselej je bila taka, kadar se nista v čem ujemala. Njej je bilo pa vseč, da mu lahko pokaže svoj odpor in da je res navezan nanjo. Saj bi ga najrajši sama objela, pa ni hotela izdati svojega nagnjenja. Naj čuti, da ji je storil hudo krivico. Spet se mu je iztrgala iz rok, on je pa pograbil plašč.

«Pozdravljen!»

Komaj se je zavedela, že je izginil skozi vrata. Skočila je v vežo, a ni ga bilo niti na stopnicah. Za hip je obstala in bojevala hud boj. Mogoče ga nikoli več ne bo videla. Zbala se je samote, vedela je, da si nista še vsega povedala. Prav za prav je zaslužil, da se mu je vsaj malo maščevala, da je pokazala odpor. Pa je

pomislila, kako dolga je bila zadnja noč, in si je bila takoj o vsem na jasnem. Planila je skozi kuhinjo v sobo in se sklonila skozi okno.

«Joža! Joža!»

Bil je že na cesti in se je začudeno ozrl. Pomahala mu je, naj se vrne. Nekaj hipov jo je resno gledal, potem se je obrnil. Minka je pohitela v kuhinjo, se brž osvežila z vodo in počesala. Ko ga je zaslišala na stopnicah, mu je na pol odprla in skočila v sobo. Hitro je vrgla s sebe umazano krilo in si ogrnila kopalni plašč, ki ga je pozabila pobegla stričeva žena. Nato se mu je pokazala.

«Čudak, ali je bilo treba takoj oditi?»

Gledal jo je resno, vprašujoče, in molčal je.

«Ali si hud?»

Nasmehnil se ji je, ona je pa zaklenila vrata.

«Pol ure je lahko najine», je pošepetala.

«Ali ne več?»

Joži so se poredno lesketale oči. Zdaj je Minka stopila k njemu. Vzela mu je plašč in ga vrgla na bližnji stol, kakor da hoče pokazati, kako je zavrgla vse pomisleke. Dvignila je roke in jih sklenila za njegovim vratom kakor tolikokrat poprej, ko Joža še ni poznal daljne belgijske dežele.

«Pol ure je včas velika. Posebno za prvi dan. Saj še prideš?»

Prikimal ji je, ona je pa položila glavo na njegove prsi. Želela je, da bi za zmeraj ostalo tako. Pozabila je na ves svet, samo Jože se je držala, in tudi njegove roke so jo privlele k sebi.

6.

Minka je ukradla življenju nekaj čisto zase. Čutila se je spet dekle, ki se skrivaj predaja svojemu fantu. Hotela si je povrniti vse, kar je bila zamudila. Na stričevem stanovanju se je zaklepala z Jožo pred svetom in pazila, da ostane vse čim bolj skrivnost. Ljudi ji ni bilo dosti mar, zmeraj ga je pa spraševala, kaj poreče stric in kako jo pogleda mož, ko mu pride kaj na ušesa.

Bojazen, da bo vse lepo trajalo le malo časa, ji je branila, da bi kakorkoli kvarila dobro voljo. Kadar sta bila sama, sta se spominjala marsičesa, kar je obema zbujalo prijetne misli. A živela sta predvsem iz dneva v dan, si izkazovala majhne ljubeznivosti in se izživljala ko svoje dni. Minka je živela kakor razočarana, kakor da gleda lepo predstavo, a bo vendarle treba prej ali slej iz dvorane.

Prvi teden je minil kakor edina lepa ura. Joža je prišel vsako drugo dopoldne, dvakrat sta šla v bližnje gozdičevje in se sprehajala po stezah v lepi noči. Nekolikokrat sta se pa dobila pri Grilovih. Tu je Joža še najbolj prišel do besede. Zlasti Tomaž je silil vanj, naj pove, kako se je prebijal na tujem. Imel je dobre

in hude čase, večkrat je tudi stradal. Kadar je delal, je precej zaslužil, pa je moral tudi trdo garati. Prvo leto je že mislil odriniti v Južno Ameriko, pa se je potem premislil.

Minka se je spominjala, da je pisal o tem. Takrat mu ni verjela. Pričkala sta se že in je bilo vse narobe.

«Ali si bil vseskozi pri svojem poslu, namreč, kadar si delal?» je zanimalo Tomaža.

«Kje neki! Za vsako delo sem prijel. Človek že doma ne more izbirati, kaj šele na tujem.»

«Ali si zelo moledoval?»

«Tega pa ne! Drugače bi ostal na svojem prvem mestu. Pa sem stavkal kakor vsi drugi.»

«Da si nam le ostal zvest», se je zveselil Tomaž. Zanimalo ga je marsikaj, razvoj industrije, način dela, razmere po tvornicah, stanje delavskih organizacij, zavednost delavcev in njih boj s tovarnarji. «Tudi mi se kmalu spoprimemo», je oznanil z resnobo prizadega človeka.

«Škoda, ker me ne bo zraven», je menil Joža.

«Morebiti bom pa jaz», se je oglasila Minka, da bi dokazala svojo bojevitost in potipala, kako je kaj z njenim sprejemom v tovarno.

«To se pa prav lahko zgodi. Malo so mi že obljubili. Morda boš že kar kmalu pri kruhu.»

«Potem pa brž v stavko», se je vmešala Pavla. «Kako se pa to ujema? Še otroci ne delajo tako! Le igrajte se!» Gledala je Tomaža in je še posebej poudarila: «Posebno ti glej! Prvi boš na cesti.»

«Ne govori tako neumno!» jo je zavrnil mož.

«S kruhom se ne kaže igrati. Saj poznaš ljudi. Na cedilu te puste.»

«Kakšno igranje! Za zdaj vložimo samo zahteve. Za večji kos kruha porečemo gospodom. Kaj bo potem, bomo pa še videli. Če bodo pametni, nam vsaj na pol ustrežejo.»

Minka ni pokazala tolike zadovoljnosti, kakor jo je v sebi čutila. Služila bo svoj kruh in ji bo desetkrat lažje. Tako blizu je bil čas, ko se ji odpre tovarna. Težave in skrbi niso bile več tako hude kakor poprej, ko ni videla nikamor naprej.

Neko dopoldne v drugem tednu sestajanja ga je sprejela manj vesela kakor navadno. Ni ji bilo do objemanja in poljubovanja, tudi nobena šala je ni ogrela.

«Davi so bili spet nad mano zaradi stanovanja», mu je razodela, ko je hotel vedeti, kaj ji je. «V dveh tednih moram ven, če ne plačamo. Kje pa naj dobim denar dotlej?»

«Nekaj ti lahko jaz dam.»

«Ne maram, ti potrebuješ zase.»

«To že, ampak ti pa potrebuješ strehe. Ali boš pod kapom? Nekam moraš. Boljše je, da plačaš tam, kjer si, kakor da iščeš drugod. Če se spravi Tomaž k delu, boš tako in tako lažje zmagovala. Plačati moraš pa povsod.»

«Za marsikaj mi je kar prav, da moram ven.»

«Oho!»

«Če bi bil ti v moji koži, bi se ne čutil.»

Ni mu hotela razlagati, zakaj prav za prav želi iz sedanjega stanovanja. V njem je prebela toliko mučnega z možem, doživela materino smrt in najhujše pomanjkanje. Vsaka lisa na steni jo je spominjala nečesa neprijetnega. A najbolj je hotela iz stanovanja, da bi mož ne mogel nikamor več za njo. To željo je pa vezala na drugo, da bi Joža ne hodil nikamor, da bi bilo z njim vse tako kakor prve dni.

«Ali imaš morebiti drugo stanovanje?» je spraševal.

«Ne bodi otročji! Samo za opravo mi je. Kam naj jo dam?»

«Kaj pa ti? Ali pojdeš pod smreko?»

«Dokler bo tako, kakor je zdaj, sem lahko tukaj. Stric mi strehe gotovo ne odreče.»

«Kaj pa, če te vzame pod streho namesto žene?»

«Kdo nama kaj more!» je viknila izzivalno in čakala, kaj poreče.

«Ali bi zmogla kaj takega? Zdaj, ko sem spet jaz s teboj?»

«Za koliko časa?»

Ničesar ji ni vedel odgovoriti. Do zdaj sta živela kakor zaljubljenca, ki se ne menita ne za svet ne za prihodnost. A vsak čas sta morala trčiti na oboje. Joža je gledal, da bi ostal doma, a mu zaradi zaslužka ni kazalo nič prida. Nikjer ni mogel v službo, franki so pa kopneli. Sestra je imela dovolj svojih skrbi, nikakor ji ni kazalo, da bi še njega dobila na glavo. Razen tega nista on in Minka nikoli zares spregovorila, kaj bo z njima.

«Koliko časa boš še moj?» ga je vprašala ljubeznivo.

Sedla je na otomano in ga pritegnila k sebi, kakor da sta poslednjič skupaj. Polotil se je je nemir, njegove roke je vzela v svoje in mu nestrpno lomila prste. Imelo jo je, da bi ga spraskala, da bi se zagrizla vanj. Res mu je zasadila zobe v zapestje.

«To boli!»

«To tudi, da prideš in te ne bo več. Zmeraj ne bo tako, kakor je te dni. Tebi je lahko. Prost si, nad mano pa visi toliko reči. Tebi je odprto ves svet, meni pa ne.»

«Lahko se ciganim in stradam.»

«Kaj pa misliš z mano?»

«Dedec je na poti.»

«Ali nič drugega?»

Gledal jo je, kakor da ne razume njenega vprašanja.

«Glej, Joža, na lepem si se prikazal in mi prevrnil vse življenje. Nazaj ne morem več, ti pa nič ne poveš, kaj misliš. Ali imaš vse tole samo za kratek čas, kakor pač največkrat narede moški.»

«Tudi meni se je vse prevrnilo. Vedno me je gnalo domov, tebe nisem nikoli pozabil, sklenil sem, da te poiščem, nisem mislil, da bo tako, kako je. Za oba je vse prevrnjeno.»

«Kaj pa zdaj?»

«Počakajva.»

«Ne misli, da te hočem kar za moža.»

«Ali bi ne marala?» je vprašal šaljivo in jo poredno gledal. «Ti se ločiš, prepiševa se v starokatoliško ali kako drugo cerkev in je opravljeno. Ali si za to?»

«Zakaj ne, ko bi ne zbijal šal. Pustil me boš v starem peklu, zdaj mi bo že težje.»

Joža je vstal in hodil gor in dol. Pomenek mu ni prijal. Kakor je bil navezan nanjo, ji vendar ni mogel ničesar obljubiti. Saj sam ni vedel, kako mu bo še steklo življenje.

«Počakajva in premisliva», je svetoval.

«Ali moraš šele premišljevat, če me imaš res rad?»

Za odgovor je stopil k njej in jo privel k sebi. Pomiril jo je in ji obljubil, da bo sam skušal dobiti prostor za njeno opravo. Kaj bi sklepala to in ono, ko pa življenje prevrne najlepše račune, včasih pa priinese kaj veselega, ko človek najmanj pričakuje.

(Nadaljevanje prihodnjič.)

GOSPOD ŽELOD MORA NA SODIŠČE

V življenju gospoda Želoda so se zvrstile nekatere nevspečnosti, kakor se pač v vsakoletnem vremenu poleg lepih dni zvrstijo tudi nevihte in ujme. Posebno neljubo presenečenje pa je doživel gospod Želod, ko je ondan — bilo je takoj po zajtrku — potrkal na kuhinjska vrata in prijazno vstopil policijski gospod, po vsem mestu znani in sloveči detektiv Glavač.

— Dobro jutro, dobro jutro! — je voščil in hitel stiskati osuplemu gospodu Želodu desnico. — Ni nič hudega, veste, nič hudega.

Vihtel je listek v levici in momljalo dalje, da ne bo nič hudega. Naposled se je tok njegovega zatrdjevanja ustavil, in gospod Želod je izvedel, da mora brž na sodišče.

— Le zakaj?

— Kdo bi vedel! Najbrž ste za pričo klicani, pa se doslej niste odzvali. Pravim, včeraj popoldne je prišlo s sodišča, naj vas tja priženemo. So vsi povpraševali, kdo pozna gospoda Želoda. Seveda ga poznam, sem rekel, bom pa jaz stopil ponj, saj sva vendar stara znanca.

Gospoda Želoda je nekoliko pogrelo. Zdajci se je spomnil, da je že dvakrat, trikrat prejel bele zalepljene listke s sodišča. Klicali so ga za pričo v neznani, skrivnostni zadevi. Pa kaj mu je do vsega tega, imel je čisto vest in je menil: me že še pokličejo, saj uradujejo leto in dan. In zdaj se je tista grožnja, natisnjena na vsakem povabilu k sodišču, na mah spremenila v kruto resnico: po gospoda Želoda je prišel kar detektiv Glavač, in zdaj morata na sodišče.

Pa sta šla.

Trgovci so stali na pragu. Tisto jutro ni bilo nobene kupčije. Dremavo so gledali predse, a ko so videli gospoda Želoda v spremstvu slovečega detektiva Glavača, so se zdrznili. Kaj pa to? Poneverba?... Na križišču ulice se je detektivu posmehtil in mu odzdravil prometni stražnik. Gospod Želod je spoznal v njegovem nasmehu tole misel izkušenega moža: Aha, bo pa že spet kaj zoper zakon o zaščiti države... Dva, trije postreščki so leno prestopali ob cestnih vogalih, prežeč na priložnostni zaslužek. Ko so videli gospoda Želoda v detektivovem spremstvu, so se brž strnili k posvetu, da se je gospod Želod ob tem brž zavedel: Kakor ogenj pojde po mestu novica, da sem nekoga ubil, oropal, razsekal in zakopal ali pa v ljubljano vrgel...

O, detektiv Glavač pa je sredi teh grenkih misli gospoda Želoda imel toliko prijaznih, domačih besed!

— Veste kaj? — je rekel. — Pa pojdiva tule za vodo!

Gospod Želod je bil hvaležen taki utrežljivosti in obzirnosti, da se izogneta zijalom po glavnih ulicah. Ko pa sta prišla do bližnje točilnice, je gospod Želod spoznal praktični pomen ovinka.

— Sodnija nama ne uide. Stopiva sem noter, veste, kozarček grenkega vam dopoldne ne more škodovati.

— Pa stopiva! — je privolil gospod Želod.

V dušku sta izpraznila vsak svoje šilce. Rjava in žgoča tekočina je počasi polzela po grlu, da se je obema kremžil obraz. Priznavalno sta si pokimala: Ta pa ta!

— Počakajte, bom dal še za enega! — je prijazno rekel detektiv, vesel, da je privedel spet enega izmed svojih znancev k novemu odkritju. — Veste — saj ga tudi vi večkrat polomite. Kadar ima človek takole zjutraj malo težjo glavo — eno samo šilce tegale — ali pa

dvoje — in brž ste spet kakor žrebec. Sam zlodej ugani, iz kakšnih rož ga kuhajo.

Vrgla sta na mizo tiste dinarčke in se poslovila. Toplo in svetlo se je smehljalo poletno nebo nad mestom. Vsi ljudje so bili videti prijaznih obrazov. Tudi gospod Želod se je silil, da bi venomer govoril z detektivom Glavačem, kakor da sta na prijateljskem sprehodu. Toda poražen, je moral sproti ugotavljati, da mu ljudje, ki jih srečujeta, kar v dušo beró, da ima vest hudo obteženo. Pri tem pa sam ni čutil ne sence kakega greha. Toda ni se izpraševal, zakaj ga kličejo na sodnijo. Spoznaval je samo, da je svoboda najlepša reč in da se vsakdo, ki ga gospa Pravica kliče predse, počuti kakor muha v pajčevini.

Kakor lisica v zagati se je omotično sukala ženščina, ki je bila šele pred kratkim izpuščena iz zapora zaradi nekakšnih tatvin in zaradi utaje in se je zdajle morala spet srečati z detektivom.

— Ste jo videli? — se je izprsil Glavač. — Jaz sem jo bil takrat izvohal in sem v slamnici našel tiste denarje. Na, zdaj je pa že spet zunaj in bo lahko kradla, ali ne?

Stopala sta dalje po pločniku. Sredi ceste se je ustavil postopač Klofuta. S kolodvora je vlekel voziček, poln perutnine. Začuden je postal, salutiral gospodu detektivu, potem je z desnico pokazal na gospoda Želoda: Kaj, tudi ta?... Gospod detektiv pa je odmahnil z roko. Tam sredi široke ulice je stal voziček in na njem so veselo kokodajsale piške in petelinčki, postopaček Klofuta pa je voljno priskočil na pločnik in poslušal navodila gospoda Glavača:

— Ti, povej krčmarici: enega ali dva naj odbere za mene, jutri zvečer bom lačen kakor volk.

— Razumem! — je salutiral Klofuta in spet potegnil svoj kokodajsajoči voziček.

Berači so stali ob zidovju visokih hiš. Ždeli so vsak na svojem mestu, niso iztezali desnic, nikomur se niso vsiljevali, samo nagnjenih glav in prosečih oči so moledovali za milostno naklonjenost mimoidočih. Detektiv Glavač jih je pozorno ogledoval. Umikali so se pred njim kakor pregnanci. Toda ne bojzljivo. Le počasi so se odpravljali, vedoč, da je nova postava taka, da mora revščina izginiti z mestnih ulic.

Mladenič, ki ga je nekoč nesrečno naključje oklestilo, da ima danes namesto obeh rok le še protezi — dva rjava usnjena krhlja z jeklenima kavlje — je postal na svojem mestu v kotu in je voljno in vdano gledal v gospoda detektiva.

— Pojdite, vas prosim... saj veste... In pa onemu tamle povejte, naj izgine.

— Ali vidite, gospod Želod, da je hudo? Saj so reveži. Od česa pa naj žive? A kaj jim morem jaz pomagati?

— Pri moji veri, — je priznavalno potrdil gospod Želod, in ne sence sramu ni bilo več v njem. Poznate pa ljudi, poznate. Vse mesto vam je znano. Kaj? Knjige bi lahko pisali!

— O, saj jih tudi bom. Veste, gospod Želod, še leto ali dve odbijem, potem pa lepo sedem v zapeček in se bom spominjal tega in onega. Pogovorim se s kakšnim gospodom od listov, s takšnim, ki ume bolje zapisati kakor jaz povedati, pa se bodo ljudje trgali in se čudili, kaj vse vam takole doživi človek v policijski praksi.

Gospoda Želoda je zagolicala vsiljiva misel in je vprašal kar naravnost:

— Kaj pa dekleta? ... Saj me razumete ... Ali je z dekleti tudi dosti opravka?

— Ni sile, gospod Želod! — je malomarno odmahnil detektiv. — Ni vredno besede. So pač tudi reve vmes. Se izpozabi, potem pa tuli in vpije in prosi priznanašanja. Prosim vas, ali je to sploh kakšen popravek za spretnega kriminalista?

Bila sta že blizu sodišča, ko sta se prismehljali mimo dve deklini. Gospod detektiv Glavač ju je ostro gledal, toda nič se ga nista ustrašili. Šli sta bodro in nasmejano mimo, še dobro jutro sta voščili.

— No, ali sta še včerajšnji? — je mimogrede vprašal detektiv. Primaknil je klobuk niže na čelo.

— Ne, jutrišnji, gospod Glavač!

— Prosim, nikar ne kalita vode!

— Kdo jo pa kali? ... Tak krasen dan, vi pa o povodnji! V park greva, da veste. Ali pa v kavarno ...

— Bog z vama! — je odmahnil detektiv.

Potem sta z gospodom Želodom stopila proti sodni palači.

— Čakajte — je pomislil detektiv — pa ne vstopiva pri glavnih vratih, tamle skozi kaznilnico pojdiva, bova prej na oddelku, kamor morate, in ne bova srečala radovednih zijal na hodnikih.

Gospod detektiv Glavač je pritisnil na zvonec. Odprla so se vrata kaznilnice. Hlad, ki ju je zajel v prostorni veži, je z mravljinco prešinil gospoda Želoda od temena do kurjega očesa.

Naposled sta vendar potrkala na prava vrata. Gospod Želod je bil pripravljen na vse: da zdajci ugleda pred seboj strogega sodnika, oči mrkih kakor ris in povešenih brkov kakor kozaški hetman. Pričakoval je, da se bo usula ploha ostrih besed in pretnje z zaporom, če že ne naravnost z vislicami. Toda nič takega ni bilo. Tam je sedela ob oknu zala avskultantka. Pravkar je bila odložila pero in si ogledovala bele roke, zgolj med dvema prstoma nekoliko omadeževane od črnila in porumenele od cigaretnega paleža. Že je vzela iz lične doze cigareto. Tedaj je naglo pristopil detektiv Glavač, zavihtel kovinasti vžigalnik in posmodil gospodični avskultantki pod nosek. Tako — zdaj je bila zadeva na mah na najlepšem tiru.

— Aha, oha! — je ljubeznivo pokimavala gospodična avskultantka in ogledovala gospoda Želoda, da mu je bilo ob njenih pogledih toplo, kakor da ga masirajo z elektriko. — Vi ste torej tisti izbegovalec sodnije, ki vas morajo iskati s tiralico. Sedite, prosim ...

— In jaz sem opravil, kaj? — je zadovoljno nasmejan čakal potrdila gospod detektiv Glavač. Ponudil je v pod-

pis pozivnico, s katero je bil prignat gospoda Želoda. Ko se je podpisala, je gospod Glavač elegantno zavihtel svoj klubok v levici, se priklonili gospodični in segel gospodu Želodu v desnico:

— Vidite, vedel sem, da ne bo nič hudega. Saj znamo tudi ljudje postaviti biti galantni ... Klanjam se, pozdravljeni!

Gospod Želod je blažen sedel na stolu ob pisalni mizi. Gledal je zali avskultantki v obraz, in kar samo po sebi se je sprožilo tisto običajno sodnijsko spraševanje in odgovarjanje o rojstvu, o premoženjskih razmerah in takih prepotrebnihih zasebnih zadevah.

— Gospod Želod — je zdajci strože pogledala avskultantka — vi se spominjate, da ste bili v gostilni »Pri petelinu«, ko sta se vaša dva znanca in prijatelja Krulc in Kragelj sprla in stepala.

— Bil, seveda sem bil, toda to je že zdavnaj pozabljeno. Tega je že davno dva meseca, o, to se večkrat primeri! Veste, gospodična, mi smo ognjevite krvi. Kakor nam kane z jezika, tako pač bleknemo, pa tudi ni škode, če včasih obsedi kakšna bunka.

Gospod Želod se je malce prekinil, kakor da se hoče natanko domisliti, kako je bil tisto krokarsko noč »Pri petelinu«. In ko se je domislil, je začutil potrebo, da začne lepi avskultantki na dolgo in široko pripovedovati o tisti bitki, ki se je razvijala v slogu spopada med homerskimi junaki. Sam je bil osrednja oseba tega boja. On sam je krotil oba prijatelja, ki sta si zaradi natakarike vinjena planila v lase. On sam je bil tudi tisti, ki ju je krvaveča in lisasta spravil domov, sam pa se vrnil v gostilno, junak! ... Pripovedoval je, gospodična pa je pisala in se tiho smehljala. Še ni zaslišala priče, ki bi tako pristočno poveljevala dogodek, kakor je to storil gospod Želod. Sramota, da je bil pritiran z detektivom na sodišče, je hotela najti zadoščenja v slavonspevu gostilniškemu junastvu in v ugajanju lepi ženski. Vse to je gospodična razumela in se je smehljala.

— To bo dovolj! — je naposled ustavila Želodovo zgovornost. Prečitela je njegovo izpoved. Gospod Želod je prikimaval, potem se je podpisal.

— Da, tako je bilo in nič drugače.

Trikat se je priklonil za slovo. Grela ga je prijetna misel; da je lahko tudi na sodišču lepo. Priporočil se je in obljubil, da pride prihodnjič na prvi poziv. Vesel, kakor že dolgo ne, je stopil v zlati dan.

— Tepček! — je tiho rekla za njim avskultantka. Zagledala se je skozi okno in si prižgala novo cigareto.

ZA TISTI POSLEDNJI TRENUTEK GRE...

Pravijo, da je najbolj odločilen prvi vtis. Že mogoče, čeravno ne zmeraj ... Le pomislimo, kako ljudje prihuljeno prihajajo, odhajajo pa čisto v svoji pravi podobi ... Toda ne gre za vtis, vsaj nam sedaj ne. Nam gre za nas same ... In priznati moramo, da nam gre vedno le za tisti poslednji trenutek ... Ali se morda ne pripravljamo vse življenje samo na srečno zadnjo uro? ... Ali ni ponujala neka angleška kraljica vsega kraljestva samo za nekaj minut življenj, ko je čutila, da že prihaja smrt? ... Pa pustimo smrt, saj je tako v vsakdanjem življenju tudi. Stojimo že kar nejevoljni na postaji, ko ima vlak zamudo. Od samega dolgega časa ne vem že kaj početi. Pa pripiha ... Hitro še stisnemo znancu roko, in glej, ravno sedaj nam pride še ena na um, ki jo moramo v vsej naglici znancu zaupati, kakor da nisva imela časa na pretek ... Ali: Vso dolgo noč se premetavaš v postelji, da si že kar nestrpen, in komaj čakaš jutro ... Ko je pa treba vstati, odlašaj minuto za minuto, tako da še zamudiš urad in te šef, ki tudi ve za

sladkosti tiste zadnje minute, še grdo pogleda ... Ali: Sediš v družbi, ki te že davno dolgočasi, pa še vedno odlašaj in ne vstaneš ... Ali: Odhajaš od doma in si že vse naročil, kar si mislil, da bo treba. Kar nerodno ti je že, da moraš molče gledati poslavljajoče se obraze. Zdajci pride tisti poslednji trenutek, in ti in tvoji kar oživite, češ, sedaj gre za res ... In spet naročila za potovanje, skrb za zdravje in pozdravi sorodnikom, kakor da bi si tega že ne bili prej povedali ... In ob smrti: leta in leta so se mučili, si bili na potu drug drugemu. Ob smrti jih je sama ljubeznivost, ker gre pač za tisti poslednji trenutek, ki naj vse izbriše in vse popravi, da bo spomin lepši ... Ta poslednji trenutek je pomemben za nas. Zato ga odrivamo, pa naj bo v dobrem ali slabem, ker se pač bojimo končnih odločitev. In vendar ni to čisto prav, kajti naša moč in sila mora biti vedno enaka. Zato ima prav Cankar, ko pravi: »Ni važno, da dosežeš svoj cilj, važno pa je, da vstaneš in greš cilju nasproti ...«

V kopališču

Orkester je igral valčke iz «Vesele vdove». Kopališka promenada je bila kakor mravljišče. Gospodje v najlepših letih so z dolgimi pogledi spremljali vsako žensko bitje od dvajsetih do sedemdesetih let. Torej bilo je vse kakor po navadi: prijazno, prijetno in znano. Nataša obožuje svoje kopališče, biser vseh kopališč na svetu! Prepričala je tudi Vladimirja, tako da ga obožuje tudi on. Zato sedita oba v najboljšem razpoloženju in gledata skozi črne naočnike na valovečo množico.

«Ah, Vladimir, niti ne veš, kako sem zadovoljna, mirna, raztresena! Prav to mi tako ugaja, ker sva sama sredi morja ljudi! Vem, da je nekoč nekoč in neke o tem govoril ali pisal. Toda to je vseeno. Zdaj opazujem, vidim zanimive postave in pri tem se mi ni treba utrujati z družabnimi dolžnostmi. Tudi si mislim, da me s temi naočniki nihče nepoz...»

«Zdravo, zdravo, Nataša! Kako se ti godi, kaj delaš, kako ti je moja obleka všeč, pa tale moj psiček Biberon in tukajle gospod Wilkinspup? Dobro, da si tu, nocoj pojdemo plesat k «Mijavkajoči mački». In po plesu bi šli gledat sončni vzhod — in vi, gospod Wilkinspup, bi lahko omislili obložene kruhke in kakšne alkoholne pijače.»

Hipoma pa prijateljica Mirelle (kdo drug bi mogel biti?) izgine ter pusti Natašo in Vladimirja kakor omamljena; gospod Wilkinspup pa se samo nedolžno smehlja. Čez pet minut se že spet vrne.

«Ampak, Mirelle, kam tako letaš? Zbežiš prav takrat, ko ti hočem nekaj povedati!»

«Kam, kam, še sprašuješ? Tu je stara Baltezarjeva. Ženski je že ne vem koliko let — pa se igra majhno dekletce. Pravi, da ima lepšo toaletto kakor jaz? No, tega vendar ne morem prenesti! Zato sem šla, se kakor slučajno postavila in hodila pred njo. Le naj se nagleda moje lisice in mojih las in čevljičkov in sploh cele moje osebe! Hoho! Kako sem ti všeč?»

Odgovor ni bil lahak. To pot so imeli Mirellini lasje barvo svežega korenja. Zadaš so spominjali na maloruske mastne livance, spredaj na praške hrenovke. Po tem se je dalo soditi, da so danes v modi mastni lasje. Velikanska pelerina iz srebrnih lisic (Nataša je našla šest belih repov) je pokrivala Mirelline rame. V zatilju je sedel nekaj rogelj ali klobuk. Kako je mogel tam sedeti — to je bila menda Mirellina tajnost. Celota pa je bila zelo zanimiva. Videti je bilo, da je gospod Wilkinspup od vsega tega čisto pobit in ne reagira na nič drugega kakor na Mirelline ukaze.

«Imenitna si kakor vedno, Mirelle. Zelo si »šik« in svoj »seksapil« bi lahko prodajala!»

«Haha, prodajala! Toda: zdravo! V hotelu bržčas čaka frizer mojega Biberona. Hočem ga dati ostriči kakor leva. In potem moram telefonirati soprogu. Je v Parizu. Nato pride maserka, manikerka, pediker, frizer in krojač. Moj Bog, še v kopališču se človek ne more malo odpočiti! To je strašno! Na svidenje torej ob enajstih pri «mački»! Gospod Wilkinspup, naročite mizo in poskrbite, da bo na lepem mestu. In ponesite nekoliko Biberona. Zdi se mi, da je utrujen.»

«Vladimir, to je groza! Kaj naj storiva? Saj je dobra, ampak jaz hočem ponoči spati, ne pa hoditi na bog ve kakšne izlete! Pojdiva brž od tod! Se bova vsaj mirno navečerjala. Pojdiva v «Zatišje», tam gotovo ne bo ljudi... Jezes, Vladimir, brž, brž, glavo dol! In jaz se bom delala, kakor da kiham — tiščala bom robec na nos. Nikar se ne šukaj na vse strani. S teboj je res križ. In s temi naočniki si si tako podoben! Tamle je vendar tisti nemo-goči Šaša!»

Vse ni nič pomagalo — zvesti Šaša je takoj našel svoje izdajalske prijatelje.

«To sem vesel, to sem vesel! Že od ranega jutra vaju zaman iščem! Bil sem že v vajinem hotelu! Kaj pa vi, Natalija Petrovna, ali ste nahodni, in ti, Vladimir, imaš an-gino? To je samo prehodno; v tem izvrstnem zraku bo vse takoj prešlo! Pripeljal sem se nalašč zato, da bi se z vama posvetoval. Navadno je bilo to pri nas narobe: svetoval in pomagal sem jaz, ampak zdaj, ko sem v strašnem, nemo-gočem, obupnem položaju, ko gre za moje življenje — menda ne bosta zapustila starega tovariša!»

Šaša je imel vlažne oči, in kodrasti lasje so mu bili raz-kuštrani. Vladimir in Nataša sta bila hipoma vsa sočutna in bi rada pomagala prijatelju.

«Pojdite z nama na večerjo. Idimo v »Zatišje«. Tam nama boste lahko vse nemoteno povedali.»

«Kaj je to »Zatišje«? Ali ni to nekaj znanega, kamor hodi mnogo ljudi?»

«Ne, ne, to je majhna kavarna. Toda zakaj sprašujete?»

Šaša vrti oči, pritajuje glas in gleda prestrašeno okrog sebe.

«Ona mi je za petami!»

«Ona? Kdo je to?»

«Zmaj, neusmiljen ženski živelj, ona, ki je uničila mojo srečo, tista, ki si je zaman prizadevala, da bi me speljala s poštene poti, ki je brez uspeha napadala moja načela, katera vi, spoštovana Natalija Petrovna, brez dvoma dobro poznate!»

«Šaša, Šaša, to je malo sumljivo! Pa saj boste povedali, ko pridemo tja.»

«Da, da, za zdaj pa mi posodite, prosim, črne naočnike, in ti, Vladimir, klobuk. Delal se bom, kakor da kiham — če bo tam. Gotovo me ne bo spoznala!»

«Zatišje», majhna kavarna ob gozdu, je bilo prazno. Pri udobni mizici se je lepo sedelo in pogovarjalo. Vijoličaste gore so se potapljale v gosteči se mogli. Smejavo dek-le je streglo tiho in prijazno.

«Torej...»

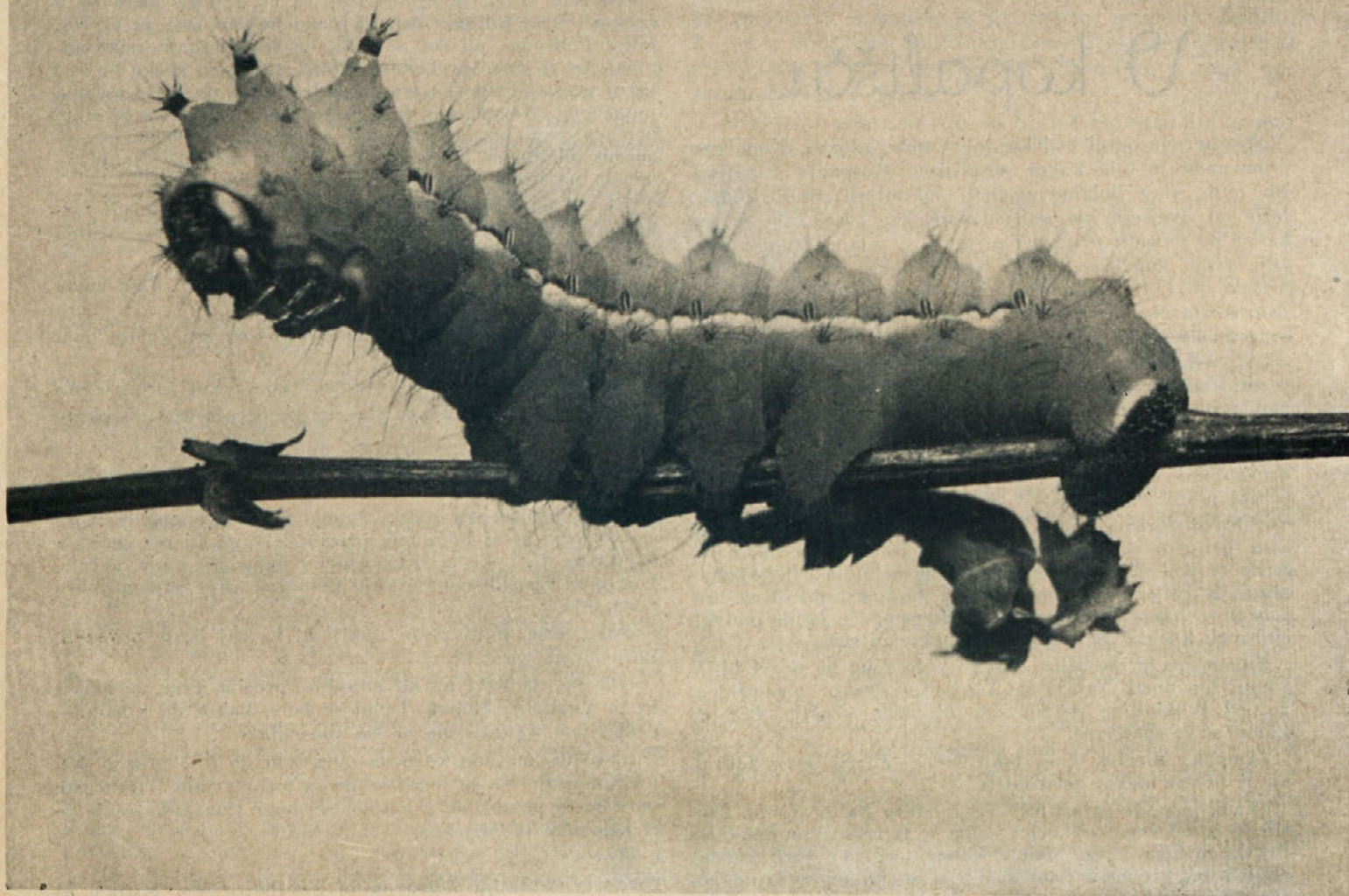
«Torej, Natalija Petrovna in Vladimir, tista ženska, ki sem jo prej omenil, je moja gospodinja.»

«O, o!»

«Ampak nič, prav noben ó! Saj moram vendar ne-keje stanovati! Ali naj spim na klopi v parku? Gospa je vdova. Pravi, da ji je 37 let in pol. Ko sem se pred dvema letoma naselil pri nji, je rekla, da ji je 39. Ampak to bi še ne bilo nič. In več ko petdeset ji ne bo! Skratka — šteje to nekako nazaj. Drugače je prijetna, tehta menda 98 kil, toda saj ni treba, da bi bil vsakdo suh! Samo da mi je pre-povedala sedeti na zofi, hoditi pozno spat, biti čez dan v svoji sobi in imeti prižgani obe žarnici. Sicer bi bila iz-vrstna gospodinja. S časom se je začela zame nekako bolj zanimati in nekoč mi je rekla, da je imel njen pokojni soprog, poveljnik gasilskega zbora, premalo razumevanja za njeno rahlo in nežno konstitucijo. Neumen sem bil. Pre-zrl sem tako nevarno znamenje in ostal sem pri njej na stanovanju. Ko bi se bil takrat odselil! Pred letom dni sem se seznanil z Manico. Od tiste dobe tudi pišem svoj sijajni roman, Manica! Svetli lasje, sive oči, ročice, nožice...»

«Šaša, že spet!»

«Natalija Petrovna, saj nisem duhovnik! Torej prstki, vratak, osemnajst let, trgovska akademija, oče je uradnik, mama dobra gospodinja. Hodila sva v kino. V jeseni bo poroka, odpreva drogerijo, poiščeva si stanovanjce, Ma-nica bo gospa, potem pa pridejo — Natalija Petrovna — otroci. Tisti dan sem prišel domov kakor opojen. Gospa je bila tudi dobre volje, dolgo je pripovedovala o pokojnem gasilskem načelniku, in tako ganljivo, da sem jo vljudo tolažil in ji zagotavljal, da se bo gotovo našel mož, ki bo srečen, če bo mogel zadovoljiti ženo, ki je tako poštena vdova. Prisegam, da nisem rekel niti besedice več — no, saj je plesala, se vrtela pred mojimi očmi Manica. Ampak zdajci mi je padla gospa okrog vratu in jokaje zaklicala: «Tvoja sem na veke!» Kako naj vama popišem svojo gro-zo? Sto kil na vratu — in še nekaj, češ da smem odslej že

Iz gnusne gosenice — najlepši metulj

sedeti in ležati na zofi — in da ima v banki petdeset tisoč in da že dolgo vidi, da gorim od ljubezni do nje in ne vem kaj še. Od strahu otopel, sem pustil, da me je poljubljala!»

«No dobro. Kaj je bilo potem?»

«Potem je bilo to, da sem bil (to priznavam) strahopetec. Nekaj časa sem imel dve nevesti: Manico, ki sem jo oboževal, in gospo gospodinjo, katere sem se bal kakor bombe s prižgano vrvc. Da bi ji omrzel, sem se delal, da sem dedno obremenjen, da so bili vsi moji sorodniki idiotje, pijanci in morilci. Valjal sem se na zofi, sedel doma, pozno vstajal in ves dan žvižgal poulične popevke. Celo božjast sem hlinil. Nato je rekla, da je treba poroko pospešiti, da me bo mogla oskrbovati. Položaj je postajal nevzdržen. Bližala se je katastrofa. To se je zgodilo prejšnji teden. Manici in njeni materi nisem mogel zabraniti, da bi me ne obiskali. Tresel sem se kakor trepetljika. Slutil sem pogubo. Prišli sta. Seznanili sta se z mojo gospodinjo.

«Zelo naju veseli, da pozna va gospo, pri kateri stanuje ženin naše Manice.»

Strašno tih je bil odgovor. Toda v tem, ko sem, vso nesrečo sluteč, gostil svoja ženska gosta, so se odprla vrata in na pragu se je pojavila gospodinja. Pred seboj je rinila neke otroke. Bilo jih je, mislim, troje. Četrtega je imela v naročju. Drlo se je. Položila je otroka Manici v naročje. Zaihtela je: «Naši so, z gospodom Šašo. Uboge sirote! Toda umaknem se s poti. Skrbite zanje, ljubite jih! Gospodična, izročam vam jih vse.»

«Ampak Šaša, torej...»

«Ah nič, nikoli nič, vse je bila samo prevara! Izposodila si je vse malčke po celi hiši. Pobrala jih je, češ da se bodo malo posladkali pri njej. In pa — poznam jo šele dve leti,

starejšemu dečku pa je približno sedem let... Manica je omedlela, mama mi je prisolila zaušnico. «Vi nečistnik!» je zaihtela gospa, otroci so udarili v jok, najmanjše dete je v razburjenju storilo to, česar bi ne smelo, Manici na novo obleko. No, skandal, sramota in pohujšanje. Mene ni hotel nihče poslušati. Baje sem ženitni slepar, ničvreden razuzdanec, izgubljena eksistenca in še bog ve kaj. Zbežal sem iz stanovanja. Vse svoje reči sem pustil tam. Pa me je vendar izsledila. Češ da mi bo Manica vse odpustila, samo če se vrnem. Bojim se, da je tukaj. Za petami mi je. Ampak zdaj se ne bojim nje, temveč samega sebe. Zgodi se uboj, zadavim jo, o moja Manica, sladko dekle! Za Boga, prijatelja, pomagajta mi!»

Šaša je jokal in si s prtičem brisal kakor grah debele solze.

«Natalija Petrovna, izpregovorite z Manico in mamo! Pojasnite jima, da sem nedolžen kakor poljubček nebogljenega deteca! Po moje reči pojde prijatelj Mirko — mi je obljubil. On je pravcat filozof. Tudi če ga bo nabila, se bo samo spomnil na svojo Ksantipo!»

Nataša je obljubila, da bo prevzela diplomatično nalogo, in zato je menda Šaša ponižno poslušal pridigo:

«Vedela sem, da se vam bo nekaj takega prigodilo! Tiste vaše 'ročice, nožice', lahkomišelnost in sploh... ne, v bodoče bodite bolj oprezn!»

Toda bil je že čas za povratek domov. Treba se je bilo preobleči in potem hiteti k «mački». Okrog in okrog se razprostirajoči gozdovi so bili že temni, hladni in mrki. Poslednje žarenje je ugasnilo za vrhovi gora. Strehe še pred kratkim veselih vasi so zaspale v gostem mraku. Zaspalo in nejasno se je zdaj pa zdaj oglasila ponočna ptica.

NA POT, NA POT!...

Želje po potovanju so tako različne kakor pisano cvetje na polju. Nič določnega ne vemo, kaj prav za prav hočemo in kam se bomo namenili. Sanjarjenje o tujih krajih, o mestih daleč za mejo, o planinah ali o morju, vse se druži v tiho simfonijo na čast prelepemu božjemu svetu. Beg z doma, beg iz domačega kraja nekam drugam — pa naj že bo na Gorenjsko ali na Jadran, v Pariz ali v Grčijo — beg od naše vsakdanjosti je znamenje naše izčrpanosti in našega pohlepa po novem duševnem obogatenu.

Potovanje in njegov vpliv na človeka lahko razdelimo v tri dele. Prvi je pripravljalni del, ko sanjamo in kujemo

načrte, ko nestrpno urejamo prtljago in se naposled z že kupljenim voznim listkom odpravimo na kolodvor ali v avtobus. Drugi del je resnično potovanje — od tistega trenutka, ko smo razmestili svojo prtljago v kupeju in si srečno priporili sedež ob oknu ter nam je z enakovrednim klopotom koles začela v duši prepevati bog ve katera lepa pol pozabljena pesem. Konča se drugi del takrat, ko se spel vrnemo s potovanja. Kakor da nam je bilo zgolj v zabavo, se spominjamo, kako smo bili tu ali tam opeharjeni, kako smo se naveličali hrane s kislastim olivnim oljem, kako nas je do živega ožgalo sonce in kako smo zvečer po celodnevem ogledovanju kakkega mesta in njegovih znamenitosti krvavečih nog legli v trdo posteljo, kjer nas niso motile le drobne živalce, marveč se je nekje tudi neusmiljeno oglašal dolgouhi sivček in mu je v glasnem zboru pripevala številna družba vseh njegovih bratcev, razmeščenih po kamenitih stajah. Budili so nas prav takrat, ko smo po dolgotrajni muki komaj blaženo zaspali...

Kaj bi, vse to je srečno za nami, to so bile le zunanje okoliščine, na katere

Otroci med počitnicami

mora biti vsak popotnik pripravljen in ki jih mora tudi vsaka popotnica junško premagati. Tisto zlato zrnce, ki nas potem krepi vse leto ali morda vse življenje, pa je dragocen skupek vtisov, ki lebdi v duši kakor pesem in so etrični kakor krasen sončen dan na Jadranu, kakor škrlaten in zlat sončen vzhod v planinah, kakor zelena mesečina na Blejskem ali Bohinjskem jezeru. Ne vemo, kaj je bilo lepše: ali skromno kosilce na morski peščini, ki smo si ga sami pripravili, ali pesem s harmoniko v prijateljski družbi sredi zelene pokrajine ali nedeljski izlet z jadrnico ali drzen vzpon na golo planino. Mo-

derno dekle in moderna žena tudi na potovanju in na letovišču ni več le modna lutka. Nešteto možnosti se ji ponuja, da uveljavi svoj pogum in svojo nravo. Ni ji samo do lenarjenja na soncu in do preoblačenja za popoldansko čajanko, ali za večerno plesno zabavo. Ne, pogumno dekle ali mlada žena se danes kakor najdrznejši plezalec vzpenja v skale, zna veslati kakor oksfordski študentje, plava in skače v vodo, kakor da se pripravlja za olimpiado in zna krmariti in obračati jadra kakor nekdanji gusarji. Moderno dekle in žena je pogumna, ni cmizdrava v družbi, veselo premaguje vse napore. Le bolehnemu človeku je mirovanje oddih, zdra-

vemu pa je vedno treba napora, železnega, iskanega, prijetnega napora, bodi že na potovanju samem ali na letovanju. Lenoba ustvarja dolgočasje, dolgočasje rodi slabe misli, slabe misli napravljajo človeka pustega, odurnega in zakrknjenega. Kdor pa se zna v času, ki mu je odmerjen za oddih, prijetno razvedriti, se bo okrepil telesno in duševno. In tisto zlato jedrce, ki ga prinese s seboj s počitnic, bo tem izdatnejše, tem dragocenejše.

Veselimo se svobodnih dni, veselimo se potovanja in letovanja! Oboje smo si pošteno zaslužili. S potovanjem in letovanjem spoznavamo svet in postajamo deležni njegovih lepot.

Težak vzpon

TAKŠNE SO BILE TEKME

Kmečke dirke na Murskem polju

Galopne dirke v Šent Jerneju na Dolenjskem

PRED 10.000 LETI ...

Ljubljanski derby pri Fužinah

Polo gosposkih jezdecev na Bledu v poletni sezoni

Honorar doktorja Harrisona

Nihče ni mogel po pravici trditi, da bi bil dr. Harrison ljubezniv in prijeten človek. Ni pa bilo dvoma, da je dr. Harrison najslavnejša avtoriteta v ortopedični kirurgiji.

Pred petnajstimi leti, ko se je pripeljal slavní švicarski profesor Roland v New York operirat Wilsonovega sina, si je izbral mladega Harrisona, da mu bo asistiral. Operacija je bila zelo uspešna, vsi dnevniki so tačas poročali z debelimi črkami:

**Dr. Roland rešuje Wilsona,
dediča pšeničnega kralja.**

**Srečni oče plača profesorju
honorar \$ 250.000.**

**Švicarski učenjak priporoča
dr. J. R. Harrisona,
svojega ameriškega asistenta.**

Roland se je vračal v Evropo z dobrimi dolarji v žepu in s preziranjem Amerike v srcu. Harrison je postal njegov priznani učenec. Ne samo, da je še celo vrsto mesecev po dvakrat na teden hodil k Wilsonovim, temveč pacienti so se vozili k njemu od povsod ter iskali pri njem zdravja po svetovnoznani «Rolandovi metodi». Zato ni bilo čudno, da se je Harrison sam imel za zelo znamenitega moža. Vzlic temu pa bi bil lahko malo bolj prijazen, zlasti do staršev svojih mlajših pacientov. Saj je navsezadnje razumljivo, da obsiplje in nadleguje zaskrbljeni oče ali preplašena mati z nelogičnimi in nepotrebnimi vprašanji. Toda zdi se, da bi izkušeni praktik moral poznati to nervoznost staršev in da bi jih moral miriti in tolažiti.

Dr. Harrison pa ni bil tak. Še tako neznatne dvome je smatral za osebne žalitve. Vsakomur je dajal vedeti, da se

sme bolnikova usoda zaupati samo njemu — dr. Harrisonu.

Razen tega je dr. Harrison ljubil denar. Svojemu tajniku je venomer pravil: «Na svetu ni bolnika, ki bi na kak način ne spravil skupaj pet sto dolarjev, ako hoče, da ga operira Harrison!»

Nekoč je operiral tri in pol leta staro deklico; imela je izpahnjene gležnje na nogah. Ko ji je snel mavčevo obvezo, se je dekletce postavilo trdno na noge. Medtem ko so strežnice in asistentje čestitali mojstru, je mati — Italijanka — poljubljala zdravniku roke, se jokala in smejala od sreče in veselja. Ko se je pomirila, se je obrnila k Harrisonu in rekla:

«Dottore, sem samo neumna, revna vdova, toda vem, da denar ne more poplačati sreče, ki ste mi jo dali. Zato sem ponoči, kadar nisem mogla spati, izvezla za vas, dottore, tole denarnico. To je beneško delo, ki sem se ga naučila pri svoji mami. Prosim, vzemite to za majhno darilo.»

Dr. Harrisona to ni ganilo. Niti premaknil se ni, da bi vzel denarnico, ki mu jo je žena podajala z iztegnjeno roko.

«Draga gospa,» je dejal, «s tem ste imeli nepotrebno delo. Kirurg mora živeti, razumete, kakor vsak drug človek. Obdržite svoje dragoceno darilo zase, meni pa plačajte moj honorar.»

Ženo so te besede kar odrinile, stopila je nazaj, kakor da jo je pičil gad v nogo.

«Torej nočete te denarnice?»

«Ne!»

«In kolik je vaš honorar?»

«Pet sto dolarjev.»

Žena je počasi odprla denarnico, vzela iz nje pet bankovcev po pet sto dolarjev, dala enega Harrisonu, štiri pa nazaj v denarnico. Potem je prišla hčerko za roko ter odšla z njo in z denarnico.

Magdalena Klethijeva:

PRI JADRALNIH LETALCIH NA ZLATIBORU

Kadar napove radio za konec tedna lepo vreme, se kaj hitro lahko dobi za izlet manjša družba. Tako je bilo tudi nedavno, ko smo se dogovorili, da napravimo izlet k jadrlnim letalcem na Zlatibor. Z nočnim vlakom smo se potegnili do Užic. V natlačenem vlaku ozkotirne železnice sicer ni bilo posebno prijetno, vendar smo v avtobusu kaj hitro pozabili na vse te neprijetnosti, saj smo se vozili ob najlepšem jesenskem vremenu po lepi cesti in po še lepši pokrajini. V preprostem, a snažnem stanovanju, ki smo si ga najeli v

Kraljevi vodi, smo se hitro za silo po pravili in umili, da smo se tako pripravili za pot v taborišče jadrlnih letalcev, kamor smo jo udarili takoj po zajtrku. Gostilničar, ki ga moram pohvaliti, da je prav lepo poskrbel za naše telesne potrebe, si je sicer prizadeval, da bi nas še malo zadržal, vendar se mi nismo dali pregovoriti.

Hitro je bil za nami gozdček s samimi borovci, v katerem je raztresenih nekaj ličnih vil, in že smo zagledali ob njegovem robu na široki planoti taborišče letalcev. Trobentačevi signali so

nam naznanjali, da se letalci že zbirajo k odhodu, tako da smo še za časa prišli. Na kratko smo se pozdravili in že smo si bili čisto domači. Mimogrede smo še pogledali v tri velike šotore. V hangarju smo uzrli letala, ki so bila pripravljena za vaje in za preizkušanje. Vodja taborišča nam je rade volje razložil vse, kar smo hoteli vedeti.

Življenje v taborišču je skoraj čisto po vojaško urejeno. Ob šestih je treba vstati, ob sedmih potegniti zastavo na drog, takoj nato je zajtrk. Ko se služba porazdeli, gre ena skupina na letalske

Taborišče jadrlnih letalcev na Zlatiboru.

Pri obedu na planjavi.

vaje, druga pa v delavnice, kjer popravljajo poškodovana in obrabljena letala. Dela v delavnicah nadzira preizkušen strokovnjak. Taborišče letalske šole je bilo ustanovljeno pred štirimi leti.

Na startnem prostoru smo čisto od blizu lahko opazovali priprave in start. Gojenec, ki je bil določen za prvi let, si je poveznil čelado na glavo, tovariši pa so ga privezovali, medtem ko mu je letalski učitelj dajal potrebna navodila. Letalo so še enkrat natanko pregledali, potem pa je prijel osem mož, po štirje na vsakem koncu, gumasto vrv, ki so jo na povelje enakomerno nategnili, potem pa še kratko povelje, in letalo se je z brzino 60 kilometrov pognalo s startne točke in mirno zaplaval v višino. Ni treba, da bi človek kaj vedel o jadralnem letalstvu, samo z obrazov navdušenih letalcev mora znati razbrati, da lahko ugotovi, ali se je letalec izkazal ali ne. Če gojenec izkušnjo srečno

Pred startom.

Na startni prostor.

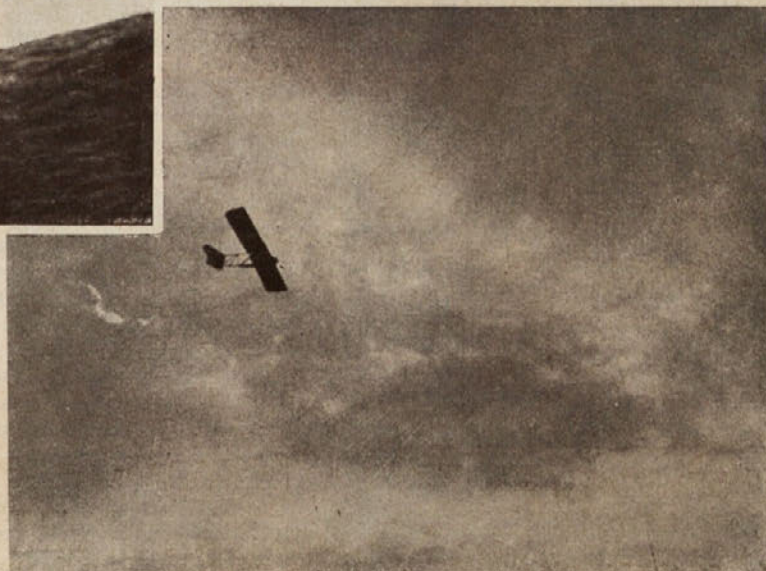

Start.

prebije, potem se razlegne iz vseh grl pod poveljstvom letalskega učitelja, ki zasleduje z merilcem za moč vetra in s stoparico v roki letalca, trikrateno «Zdravo!» v pozdrav srečnemu gojencu, ki se je medtem spustil na livado in zlezal s svojega sedeža, da pregleda letalo, ali je v redu ali ne. Zakaj pri izkušnji ne odločuje samo to, ali je letel tako dolgo, kakor mu je bilo določeno, ampak tudi to, ali je pravilno pristal in ali letalo ni kaj poškodovano.

Spodaj ga čakajo v varnem zavetju že transportna kolca in kmečki fant s konjem. Letalo potem dvignejo na kolca in ga peljejo nazaj na startni prostor. Medtem je startalo že drugo letalo.

Neprestano krožijo letala, ki jih vodijo gojenci, v drznem letu nad planjavo. Sonce se je pomaknilo nekoliko više. Iz taborišča se razlegne znak trobente: «Poldan!» Iz dalje prihajata dva moža s kotličkom. Vendar se letanje še nadaljuje vse dotlej, dokler ne pride kotliček na startni prostor. Zdaj izbere zaveten kraj, stopijo v vrsto in dobe obed. Mi smo hitro med njimi. Poslastice, ki smo jih bili s seboj prinesli, zamenjamo radi za preprosto kosilo vnetih letalcev. Tudi nam ni še nikoli tako dobro dišalo. Hladna sapica in dosti gibanja, oboje dela slast. Opoldanski počitek je kratek in starti se iznova prične. V dobri svetlobi se nam posreči ujeti nekaj posnetkov. Hitro se približa večer. Šele ko se začne mrak delati, se vrne vse v taborišče. Vsi dobre volje in polni navdušenja za prihodnji letalni dan.

Krasen let.

VELEMESTO, KI JE ZRASTLO V ZLATU

1630 kilometrov od Kapskega mesta in malone 500 kilometrov od obale Indijskega oceana je zrastel pred dvema letoma zlat stolp, ki sicer ni bil ves iz suhega zlata, a naj bi vendar pričal o pravljičnem bogastvu svoje dežele. Vse države britanskega kraljestva so bile dne 15. septembra 1936 spojene s tem najbolj oddaljenim krajem imperija in so pri zvočnikih poslušali izjave glavnega guvernerja Južne Afrike, ministrskega predsednika Baldvina in ministrskih predsednikov Kanade, Avstralije in Nove Zelandije. Anglija sama, vsi dominioni in kolonije ter veliko tujih držav se je udeležilo takratne razstave, ki je štiri mesece razkazovala tehnične pridobitve vseh delov kraljestva. Mimo tega je bilo dobro preskrbljeno tudi za razvedrilo: postavili so gledališče na planem za 10.000 gledalcev ter razne glasbene in plesne dvorane. Velik naravni park je razkazoval obiskovalcem razstave, ki so se ondod mimo v avtih vozili, divje in krotke živali, ki so živele še pred petdesetimi leti v svobodni naravi prav tam, kjer stoji zdaj novo vele-

Pogled v del rova enega izmed zlatih rudnikov pod Johannesburgom.

mesto Johannesburg, mesto največjih zlatih rudnikov sveta.

Pol stoletja je zadostovalo, da je globoko v afriški celini, kamor je prej le redkokdaj stopil belokožec, vzniklo največje mesto Južne Afrike. Johannesburg je večji kakor Kapsko mesto in precej večji kakor Pretoria, prestolnica dežele, ki tvori republiko v sestavi britanskega kraljestva. V Johannesburgu živi okoli četrta milijona belokožcev in prav toliko črnega prebivalstva. Skupaj z okolico zlatih rudnikov in njihovimi delavskimi naselbinami je tu zbranih do pol milijona belokožcev izmed dveh milijonov, kolikor jih je v vsej republiki.

Zakaj je nastalo to velemesto sredi celinske afriške stepe, bomo takoj razumeli, če vemo, da je zrastel Johannesburg tako rekoč na zlatu. Samo čistega zlata so pridelali ondi zadnjih petdeset let 12.500 ton, kar je malo manj kakor polovica vsega svetovnega pridelka. Glavnica rudokopskih družb je znašala leta 1932. več ko 30.000.000 funtov šterlingov in na dividendah je bilo izplačanih tisto leto do 8.000.000 funtov šterlingov.

Tam, kjer so Culukafri in Hotentoti več kakor v desetih krvavih vojskah branili svojo svobodo pred prodirajočimi belokožci, stoji zdaj nebotičniki z 18 nadstropji, črni domačin je pa postal rudar ali, če je imel srečo, snažilec čevljev ali pa pometač. Na severovzhodu, v bivši burski državi, v kateri je tudi Johannesburg, živijo še dandanes levi, pardali, žirafe in sloni — toda tudi ti ne več svobodno, ampak v velikanskem naravnem parku, ki se imenuje po zadnjem predsedniku svobodne burske države «Krügerjev park».

Zlato je pripravilo zamorce ob njih domovino, zlato je pregnalo Bure, zlato

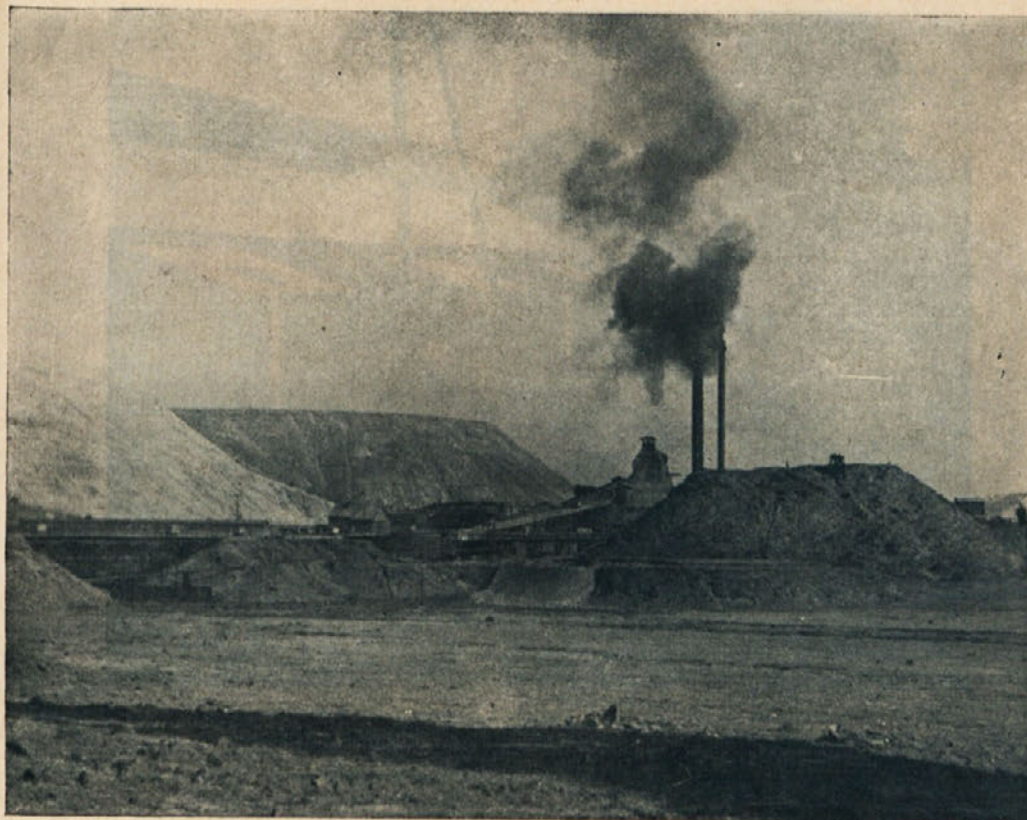
Pred polstoletjem je bila tu, kjer se zdaj razprostira bogato mesto s stotisoči prebivalcev, še nedotaknjena afriška puščava.

je naredilo iz te puščave eno izmed najpomembnejših dežel britanskega kraljestva in zlato je tisto, ki je napravilo iz kolonije zdaj že skoraj samostojno državo.

Življenje v tem največjem mestu najbogatejše afriške dežele je živahno. Toda ob njegovem robu se razprostirajo razsežna predmestja domačinov in tam je življenje precej manj živahno. V teh predmestjih prebiva 53.000 črnih rudarjev in precej tisoč drugih ljudi iz vseh krajev sveta, ki se prav tako preživljajo neposredno ali pa posredno z rudarstvom. Vseh rudarjev je zdaj v zlatih rudnikih blizu 300.000.

Rovi v teh rudnikih gredo že 2600 metrov globoko in bodo v nekaj letih dosegli globino 3000 metrov. Delovne razmere rudarjev so bile pred petnajstimi leti še silno slabe in tako ni bilo nič čudnega, da so izbruhnili leta 1919. v Johannesburgu, Pretoriji in Blomfontainu nemiri, nakar je bila vlada prisiljena, da je ustanovila zdravstveno ministrstvo. Tudi zdaj še niso ondi idealne razmere, toda rudarji so dosegli vsaj to, da se je zelo zmanjšalo število delavcev, ki umirajo za jetiko in sušico. Tisoč do dva tisoč metrov pod mestom so namreč sezidali ogromne elektrarne, ki poganjajo prezračevalne in druge zdravstvene naprave. Pet najbolj industrijskih angleških velemest skupaj ne porabi toliko elektrike, kolikor je proizvajajo te rudniške elektrarne.

To vse pa stane veliko denarja in pridobivanje čistega zlata bi bilo golo za-

Na periferiji Johannesburga, kjer se pri drugih mestih razprostirajo predmestja, je vrsta zlatih rudnikov z bivališči domačih rudarjev.

Zadnja leta so zrastle in še zmeraj rastejo v Johannesburgu iz tal mogočne moderne palače, kar je samo majhen vnanji dokaz bogastva, ki ga ondi pridobivajo pod zemljo.

Obrat v zlatih rudnikih je urejen kar najmoderneje z vsemi najnovejšimi pridobitvami tehnike. Na naši sliki vidimo, kako perejo zlato rudo v koritu, po katerem teče voda in ki je hkrati urejeno na premičen trak.

pravljanje časa, ako bi bili obratni stroški preveliki. Pri tehničnih napravah se ne da preveč varčevati, na upravnih stroških prav tako ne, in tako ostane samo še tistih 300.000 črnokožnih rudarjev, večidel silno skromnih ljudi, ki hočejo z delom v rudniku preživiti sebe in svojo družino. Vsi ti skupaj zaslužijo na leto devet milijonov liber, tako da pride na osebo povprečno po 6000 dinarjev. Njih življenjske potrebe niso niti tolikšne, kolikršne so potrebe zamorcev v notranjosti Johannesburga, ki snažijo ulice ali pa posedajo brez dela na robnikih hodnikov.

Navsezadnje je pa 6000 dinarjev za zamorca še precej lepa vsota, mar ne? Belokožci pa, ki delajo v rudnikih ali pa so uslužbeni v elektrarnah in v upravi, zaslužijo 25 milijonov liber na leto, torej malone trikrat toliko, čeprav jih je samo 33.700, torej komaj dobra desetina. Belokožec zasluži potemtakem več ko po 135.000 dinarjev na leto in prav gotovo nihče izmed njih ne trdi, da bi bilo preveč. Zamorčev zaslužek je preračunan na cent natanko, zakaj ako bi bilo njegovo delo dražje, bi se s tem podražilo pridobivanje zlata in bi črni rudar ne imel niti teh 6000 dinarjev. Johannesburg bi se izpremenil v mrtvo mesto, v katerem bi zamorci spet lahko plesali svoje bojne ples in v katerem bi morali osemnajstnadstropni nebotičniki polagoma propasti. Zato imajo te delavce vseh šest dni tedna v največji disciplini in samo sedmi dan se lahko predajo — spominom na dom,

Po šest dni in šest noči kopljejo rudarji pod zemljo za južnoafriškim zlatom. Celo na površino zemlje odmevajo detonacije, ko razstreljujejo v globokih rovih skale. Kilometer dolgi rovi obdajajo Johannesburg kakor trdnjavski pas.

Zlata pečina je mogočna gorska planota, na katere sredini je nastal pred petdesetimi leti Johannesburg, moderno južnoafriško vlemesto v puščavi rdečega peska. V johannesburških rudnikih izkopljejo 40 % vsega zlata na svetu. V oklopnih tresorjih »zlatega mesta«
Johannesburga je spravljen zdaj večji del zlatega kritja evropskih valut.

Na desettisoče črnih rudarjev koplje globoko pod zemljo to dragoceno kovi-

Ob nedeljah se zabavajo črni rudarji z bojnimi igrami, ki jih izvajajo prav tako kakor njih rojaki v džungli.

Zmagovalec v bojnih igrah, ki prejema iz rok belih prijateljev »častni štít«.

Črni rudarji johannesburških zlatih rudnikov so nastanjeni v naselbinah barak. Te barake so seveda čisto preproste in ustrezajo vsem življenjski ravni teh rudarjev.

no: z jekleno čelado na glavi, s kričeče pisano ruto okoli bokov, z električno vrtalko v desnici in z rudarsko svetilko v levici. Johannesburg leži 1850 m nad morjem, toda rudniški koš meče črne rudarje do pod morske gladine. Skala je tam doli trda kakor železo, vsak korak si je treba vsekati z dinamitom. Razumljivo je, da zahteva ta boj tudi žrtev — črni rudarji so ondi noč in dan v nevarnosti, da jih pogoltne zemlja, kateri hočejo ugrabiti zlato.

Po šestih napornih dneh in nočeh pride dan počitka — nedelja. Navrtana zemlja se sme odpočiti, črni rudarji si pa nabirajo novih moči za naporno delo. Ob nedeljah ostajajo doma, v barakah na pobočju doline, in uživajo sonce, ki ga šest dni prav za prav niti videli niso. Nekateri izmed njih si jamejo potihem prepevati, drugi pritegnejo, dokler se ne razlegne preprost napev, reven s toni, toda bogat z utajenim ostrim ritmom. In že pronika mogočno skrito hrepenenje z vso silo v njih glasove. Hitro se vsi dvignejo in zaplešejo ples, ki že od nekdaj vnema Zamorce. Zamolklo udarjajo bobni v takt. Široki prameni srajc, kakršne nosijo sicer samo kaznjenci, so pokriti z okrasjem iz perja, s štiti in z orožjem. Oster ritem premika njih noge, od olja lesketajoča se telesa poskakujejo v zraku in se mečejo drugo proti drugemu, da so videti, kakor bi bila zapletena v divji boj, bližajo se, pa se spet oddaljujejo po naglem vzponu in padcu glasbenih kaskad. Živalski rogovi, klaviatura iz kovinskih deščic, po katerih udarjajo s kladivi, bobni, petje in krik se družijo v peklenski orkester.

Ta divji ples pomaga Zamorcem, da pozabijo na vse. Plesalci niso več ubogi

V črnih rudarjih živi še zmerom prvotni temperament južnoafriških prebivalcev, ki izbruhne zlasti ob slovesnostih, ki jih smejo sem pa tja prirediti, da se sprostijo in da razvesele bele gledalce. Na sliki vidimo Zamorca, ki se je ob taki slavnosti zgrudil.

rudarji, ki so se za nekaj zlatnikov prodali belim gospodarjem. To so vojščaki, na svoji zemlji, ki se vojskujejo, zmagujejo, umirajo. Že ni boj več gola igra, ampak postaja resničen boj. Nesoglasja med posameznimi rodovi podzavestno ožive, sulice svište po zraku, ščiti brne. Ekstatični kriki, kri. Kar zadoni gromski udarec bobna, in peklenski trušč utihne. Izčrpani, na pol mrtvi se sese-dejo vojščaki na tla.

Čez nekaj časa preruši grobno tišino rahlo zamolklo udarjanje na bobne. Tih, žalosten napev prebudi plesalce. Z nekakšnim otočnim in boleznim izrazom zro na svoje orožje: na lesene meče, na sulice brez konic. Z o'ožno vdanostjo začno nov ples, novo pesem, ki polagoma zamira v afriški noči.

Ravnatelji in inženirji družb «Central Mining», «Goldfields», «Johannesburg Consolidated» in «Union Corporation» poznajo svoje rudarje. Vedo, da ima nedeljsko vojskovanje globlji pomen kakor golo razvedrilo, da izbruhne in se sprostijo ob teh bojnih igrah prirojeni temperament, ki se nakopiči v njih v šestih dneh, prebitih pod zemljo. Je torej popolnoma utemljeno, da so njih sulice samo lesene in brez konic. Zato je tudi izbruh tega temperamenta smotrno urejen: uprave rudnikov imajo med temi črnimi vojščaki svoje zaupnike, ki niti v najbolj divjih trenutkih ne izgube ravnovesja, in tudi priznanje za najbolj divji ples, častni ščit, pomore k temu, da se igra ne izprevrže v resničnost.

Čeprav živi večina črnih rudarjev v Johannesburgu samo kratko dobo, se vendar marsičesa nauče od svojih belih gospodarjev in si potem prizadevajo, da bi jih posnemali.

Samo nekoliko kilometrov od modernega vele-mesta Johannesburga žive domačini še zmeraj svoje prvotno na po divje življenje.

Bojevnik v bojni opravi.

Mlada zamorska mamica z otrokom v naročju.

Telefon se dozdeva črnim rudarjem nekaj nadnaravnega in je zato tudi postal neogiben pomoček na njih slavnostih. Seveda ima ta telefon zgolj slušalo, vod in vse drugo pa manjka.

NA TRŽIŠČU TREH CELIN

Kadar vidimo turiste, ki se izprehajajo ali pa vozijo po tujem mestu, jih srečamo po navadi samo pri zgodovinskih spomenikih, okoli cerkva, na prometnih in živahnih ulicah in na razstavah. Ondi slišijo nekoliko vsakdanjih rečenic vodnika ali si pa prečitajo o slavi minulosti teh krajev iz vodiča, hodijo po elegantnih izprehajališčih, se

potikajo od izložbe do izložbe, zvečer pa sedijo v kavarno ali pa gredo v zabavišče — tako spoznavajo oni največkrat tuja mesta. Samo ob sebi je razumljivo, da je to spoznavanje zgolj vnanje, ki človeku niti od daleč ne ustvari prave slike.

In vendar ni tako težko spoznati resnično življenje mesta, ki se skriva za

Na tržiščih braziljskih mest so razpostavljene na tleh najokusnejše smotke in cigarete, prav tako kakor se na naših trgih razkladata krompir ali pa čebula.

Stojnica z melonami na sadnem trgu v Pragi, ki zgovorno kaže, da tudi moderni trgi po mestih niso izgubili vse svoje slikovitosti.

Orientalna tržišča so čisto drugačna kakor naša. Nizki življenjski nivo v teh pokrajinah in posebna trgovska strast orientalcev dajeta tu vrednost predmetom, ki bi se na zapadu že davno valjali na smetišču. Na sliki iz severnoafriškega mesta vidimo, da se da na takem trgu trgovati s starimi železnimi posteljami, z razbitimi kovčegi in zaboji, da, celo s starim doslužnim oslom.

Ribji trgi v obmorskih mestih so za ljudi iz notranjosti nekakšna razstava eksotičnih stvorov in vseh vrst duha, kjer je po navadi glasno vrenje. Samo v hladnih severnih deželah je tudi na ribjem trgu mir, kakor kaže naša slika, ki predočuje znamenito tržišče losov v Helsinkih na Finskem.

elegantnimi ulicami in ponočnimi zabavišči. Treba je samo pogledati tja, kjer niso stopinje zgodovine zapisane v kamnitih spomenikih in v starih katedralah, kjer kraljuje dandanašnjost v svoji nepotvorjeni in zgošчени obliki. Takšni kraji so tržišča. Tam spoznamo po blagu, po ljudeh, po cenah in po načinu trgovanja veliko osnovnih potez gospodarskega in duhovnega ozračja dežele. Zakaj tu se nič ne prikriva in nič ne olepšuje, tu razkazujejo trgovci, kaj vse lahko nudijo svojim soživalja-

Najnenavadnejši trg na svetu je gotovo trg za les v saharskem mestu Colom-Becharju. Domačini ponujajo tu majhne svežnje dračja kakor dragoceno blago — kar tudi v resnici je, zakaj Sahara je ena najrevnejših pokrajin z lesom na svetu.

Na periferiji Bukarešte je trg s starino, ki mu prav gotovo ni na svetu enakega. Ondi so postavljene na prodaj druga tik druge reči, ki bi se jih v podobni sestavi ne mogla izmisliti nobena domišljija: stari gramofoni in molitveniki, kolesa in posteljne omarice, stavbno železje in deli raznih strojev, pisalni pribor iz marmorja, barveni tiski v pozlačenih okvirih, cirkularne žage in gugalni konji.

V majhnem kolonialnem mestu traja trg ves dan. Potrpežljive domače trgovke prinesejo zjutraj svoje blago, ga razlože po tleh in ponižno čakajo, ali se ne bo prikazal kje kakšen kupec. Če ne pride danes, pride pa morda jutri, en dan je ondi pač brez pomena.

V marsikaterem afriškem mestu je dandanes razen orientalskega trga tudi kos modernega zapadnega trga, ki se razločuje od evropskih tržišč edinole po večjem bogastvu in po svežosti razpostavljenega blaga.

Ce si hočemo omisliti smuči, jih gremo navadno izbirat v kakšno strokovno trgovino, nikdar ne na trg. Na Laponskem je to prav nasprotno: smuči so najvsakdanjejša vrsta blaga na trgih pod milim nebom, in nikomur bi ne prišlo na pamet, da bi jih šel kupiti v trgovino. Tega je krivo menda to, da so naše smuči gola športna potreba, ko so v severnih deželah neogibna potrebščina vsakdanjega življenja.

Na ulicah nekdanjih pariških predmestij se v ranih urah prodaja vse, kar se potrebuje za hrano in dom. Ker je tam že stoletja in stoletja tako in ker je prešel v tej dobi romanski smisel za lepoto oblike tudi tem preprostim prodajalcem v kri, naletimo ondi ne samo na marsikaj dobrega, ampak morda še na več lepega.

Tudi slovaški trgi imajo svojstven in zanimiv značaj, ki je dostikrat v vsakem mestu drugačen. Na sliki vidimo del lesnega trga v Zvolni. Kmetje so se zbrali na trgu, se ob svojih vozovih z drevi pogovarjajo in čakajo na kupce. Popoldne se pa vračajo domov s praznim vozom in s kakšno krono v žepu ali pa s polnim vozom in s praznim žepom.

nom, kar se tiče jedi, pijače, obleke in drugih življenjskih potrebščin, ko občinstvo čisto odkrito prizna, kaj si lahko od vsega tega privošči in za kakšno ceno. Prav tako zanimiv je tudi način, kako se obe stranki pogajata, dalje usoda blaga, ki ga ponujajo na trgu, ter pogled na stojnice, trgovce in vse tržišče. Vse to je lahko veliko poučnejše kakor učena potopisna ali pa narodno-gospodarska knjiga — seveda samo za tistega, ki zna gledati.

ZLOČIN IN KAZEN PROFESORJA EBERLINA

Vseeno je, kje se je to zgodilo, saj je dovolj, da se je zgodilo.

Bilo pa je to še v tistih časih, ko so bili maturantje gošpodje s poštenimi brki, ne taki mlečni golobradci, kakor so danes.

Z univerze sta se poznala profesor Eberlin in novo imenovani suplent Vimperl. Zato se je tudi suplent Vimperl obrnil takoj na profesorja Eberlina, ko je prejel obvestilo, da je dobil službo na istem zavodu, na katerem je že služboval Eberlin. Ni se motil. Tovariš Eberlin mu je pomagal, kar je mogel. Preskrbel mu je stanovanje s hrano, pričakoval ga je celo na kolodvoru, ga peljal k ravnatelju in popoldne v družbo. V prijetnih spominih na nekdanje dijaške čase sta šla prijatelja dobre pol ure v breg. Tam je bila gozdna restavracija, kjer se shaja Eberlin s svojo družbo. Danes pa je bila sobota, in zato gotovo ne bosta samevala. Ko sta vstopila, je bila družba že zbrana in skoraj že razposajeno dobre volje. Eberlin je hitel predstavljati družbo novодоšlemu tovarišu: to je učitelj Čedenšek s svojo mlado soprogo, tole Tavšek s svojo zaročenko, to Frišek s svojo sestro, to adjunkt Raločnik, sodni pripravnik Majhenič, tu odvetniški kandidat Teran, učiteljica Fazarin, tu še privatni uradnik Četinšek in slednjič visokošolec Peter Vovk.

Vsi so se prav prijazno pozdravili z novim gostom. Čas je potekal v najboljšem razpoloženju. Bila je sobota, in nikomur se ni mudilo domov. Sami mladi ljudje so veselo besedovali, prijateljski kramljali in polagoma poskušali že peti. Tudi pijača jih je ogrevala. Navduševali so se za vse lepo in blago, v prvi vrsti pa so hvalili pravo in iskreno prijateljstvo. Ni trajalo dolgo, ko so videli tudi že v novem profesorju Vimperlu svojega prijatelja. Mladi visokošolec Peter Vovk se je kmalu ojunčil ter predlagal

splošno pobratimstvo, kar so seveda vsi sprejeli. Žrtev pobratimstva je bil kajpak samo profesor Vimperl, zakaj vsi drugi so se že davno tikali. Profesor Vimperl je moral po običaju izpiti skoraj z vsakim kozarec vina in mu stisniti desnico ter se z njim poljubiti. Izvzete niso bile niti mlade dame, kar je bilo za požrtvovalnega Vimperla vsaj tolažilna nagrada. Pozno v noč so se vsi vrnili v mesto. V nedeljo so najbrže imeli mačka.

V ponedeljek je nastopil novi profesor Vimperl, zopet čiste glave, svojo službo. Sam ravnatelj ga je privedel pred osmi razred ter mu ob vstopu želel mnogo uspeha in zadovoljstva v službi. Profesor Vimperl se mu je hvaležno priklonil in jo mahnil za kateder. Ko pa se je ozrl po razredu, je zagledal tu in tam kak znan obraz. Malo je pomislil, pa se je že spomnil: tu v prvi klopi sede gospa Čedenškova, poleg nje Tavškova zaročenka, v tretji klopi Friškova sestra, zraven nje učiteljica Fazarin, tam zadaj pa vsi znani gospodje: Četinšek, Frišek, na desni Majhenič poleg Friška, za njim Teran in Raločnik in čisto sam v zadnji klopi kraljuje v znak posebnega nezaupanja razrednikovega Peter Vovk, ki je stavil v soboto tam v gozdni restavraciji tisti prelepi predlog za pobratimstvo. Vimperl se je ugriznil v ustnico, zbral vso energijo in po nekoliko uvodnih besedah prešel k predmetu. Rdečica na licu je pač izdajala začetnika...

Ko pa je ura minila, je šel profesor Vimperl v zbornico, kjer je prilepil svojemu prijatelju Eberlinu mastno zaustnico... Tovariši so osupli gledali razkačenega začetnika Vimperla in krotkega Eberlina, ki niti ni poskusil, da bi se branil... Radovedni so bili, kaj je udarilo med ta dva. Toda tega niso mogli nikoli prav izvedeti; saj sta oba molčala, Vimperl in Eberlin. Prijatelji iz gozdne restavracije pa tudi niso nikoli zvedeli, kakšna kazen je zadela njihovega zaščitnika profesorja Eberlina. Pst

R. Volkmann - Leander:

Mlin za stare babe

Poslovenil dr. Joža Glonar.

Pri Apoldi, v Turingiji, stoji mlin za stare babe. Podoben je mlinčku za kavo, samo da se ne vrti zgoraj, ampak spodaj. Spodaj namreč štrilita iz njega dva trama, s katerimi dva hlapca mlin poganjata. Zgoraj se mečejo stare babe vanj: gubaste, grbaste, brez las in zob, spodaj pa prihajajo mlade iz njega: okrogle in rdečelične kakor jabolka. Mlin je treba samo enkrat zavrteti; rsk, hrsk se čuje medtem, da gre človeku skozi kosti in mozeg. Toda če vprašamo one, ki pridejo zopet mlade iz mlina, ali jih je kaj bolelo, odgovorijo:

«Kje neki! Naravnost čudovito lepo je! Nekako tako, kakor če se zjutraj zbudiš prav zgodaj, lepo naspan, pa ti sije sonce v sobo, zunaj žvrgolijo ptički, šumijo drevesa, a ti se še nekajkrat v postelji iztegneš in pretegneš. Pri tem pa včasih tudi poka po kosteh.»

Prav daleč od Apolde nekje je živele stara ženica, ki je tudi izvedela o tem mlinu. In ker je bila v svoji mladosti prav vesela, se je nekega dne odločila in krenila na pot. Kajpada je šlo počasi; pogosto je morala postajati in pokašljevati, a počasi je vendar prišla naprej in nazadnje res tudi pred oni mlin.

«Mlada bi bila spet rada, pa bi se dala zato premleti», je rekla hlapcu,

ki je z rokami v žepih sedel pred mlinom na lepi klopi in vlekel dim iz pipe. «O ti moj Bog, kako daleč je do te vaše Apolde!»

Hlapec je zazehal in vprašal: «Kdo pa ste?»

«Stara Klaprotovka mi pravijo.»

«Posedite malo na tej klopi, mati Klaprotovka», je rekel hlapec, šel v mlin, odprl debelo knjigo in se vrnil z dolgim listom papirja.

«To je račun, dragec moj?» je vprašala starka.

«Bog ne daj!» je odgovoril hlapec. «Mletje ne stane nič. Samo tole reč morate najprej podpisati.»

«Podpisati?» je starka ponovila. «Ali naj mogoče svojo ubogo dušo zapišem hudobi! Jaz sem pobožna žena in bi rada še kdaj prišla v nebesa.»

«Ni tako hudo», se je hlapec zasmel. «Na tem listu so zapisane samo vse neumnosti, ki ste jih kdaj v življenju zagrešili, in sicer natanko po vrsti, kdaj in kje. Preden se boste dali premleti, se morate s svojim podpisom zavezati, da boste, kakor hitro boste zopet mladi, vse te neumnosti še enkrat ponovili, in sicer natanko v isti vrsti; tako, kakor je na listu zapisano.»

Nato je list ogledal, se namuznil in rekel:

«Seveda, precej je tega, mati Klaprotovka, res, malo preveč! Od šest-

najstega do šestindvajsetega leta vsak dan po ena, ob nedeljah po dve. Nato je boljše. Ampak po štiridesetem letu, takole ob kraju, sakramiš, pa teče še enkrat prav debelo. Nazadnje je kakor po navadi.»

«Ampak, ljubi moj, potem res ni vredno, da bi se človek dal premleti!»

«Kajpak! Kajpak!» je odgovoril hlapec, «za večino res ni več vredno! Zato pa imamo zdaj res sijajne čase, po sedem praznikov na teden, in mlin miruje kar naprej, posebno zadnja leta. Nekdaj je bilo več posla ž njim.»

«Ali ni mogoče na listu nič črtati?» je vprašala starka še enkrat in pogledala hlapca po licu. «Samo tri reči, dragi moj, vse drugo pa bi, če že mora tako biti, še enkrat storila.»

«Ne,» je odgovoril hlapec, «to je čisto nemogoče. Tukaj velja samo: ali — ali.»

«Nate svoj list!» je rekla starka potem, ko je nekoliko pomislila. «Vse veselje do tega vašega neumnega mlina sem zgubil!» In je krenila nazaj proti domu.

Vrnila se je domov in ljudje so jo začudeno gledali in govorili: «O, mati Klaprotovka, saj ste se vrnili prav tako stari, kakor ste odšli! Torej ni nič s tem mlinom?» Žena je pokašljala in odgovorila:

«O pač, nekaj je že na njem, ampak preveč me je bilo strah, in potem — kaj pa ima vendar človek od tega ubogega koščka življenja? O ti moj Bog!»

KOPALČEV NAJLEPŠI UŽITEK

Človeško srce nikoli ne utripa tako v skladu z nepojmljivo globino sveta kakor pri plavanju. Skoraj čisto nag se giblješ z močjo svojih mišic nad prepadi in brezni, bodi že po jezeru ali po reki, kateri se mudi k morju med peščinami, ki ležijo neme in mrtve nad tolmuni, kjer ždijo roji rib. Nikjer pa ni tako globoke samote, kakor če splavamo od brega na odprto morje.

Odrineš od trdnega brega, kakor da te žene svetla želja nekam k novim bregovom, v deveto deželo. Kopalčevo čelo je čudovito uprto v obzorje, ki se mu ne umika, temveč se vedno bolj bliža. Kdor dolgo plava, se ne meni dosti za daljavo, ki jo je že premeril. Njegova pozornost ni posvečena zunanosti, marveč notranosti: posluša utripe svojega srca, šumenje krvi v žilah in sproti nadzoruje silo svojih mišic, ki enakomerno gospodujejo in vladajo vrh globin. To ni bojazen, marveč skrbnost. Kopalec se zaveda, da ga morje nosi kakor na krilu, toda potrebni so vendarle njegovi gibi, da se gospodovalno vzdrži na površju. Kadar je utrjen, samo obrne telo, leže na hrbet in si za nekaj trenutkov blaženo odpočije. Priprtih oči zre v nebo, ki je tako visoko, visoko nad njim. In tedaj čuti kopalec, kako sili od spodaj navzgor hladna globina, ona globina, o kateri se zdi, da sega v osrčje zemlje. A tam zgoraj se pne nebo v osrčje vsemirja. Tiho čuti kopalec utripanje globine in nad seboj vzbočene neskončnosti in tedaj se zaveda, da utripa njegovo srce sredi vsega tega neskončnega sveta. Takrat je sproščen, takrat je samo še drobec večnega valovanja, katero čuti, a ga nikoli prav ne spozna. Kopalec na odprtem morju je popotnik v drugem svetu, ki ne pozna časa ne mejnikov. Veličasten je občutek: biti mlad in samotariti zunaj na morju. Veličasten je doživljaj, ko prvič začutiš brezčasje, ki je tako silno nepojmljivo.

Ali že se spet oglasi klic iz naše dobe: — nekje je zatulila ladijska sirena — in tedaj se kopalec obrne in zre proti parniku in proti obali. Kako daleč stran je zašel, koliko časa je pač že minilo, odkar plava! Tako se pojem časa spet vtihotapi v možgane, in z njim se vtihotaplja bojazljivost v srce. Daleč je nazaj do brega, treba je stisniti zobe in nekajkrat krepko zamahniti, da se spet približaš kopnemu. Da, saj je prav ista enolična obala, s katere je bil prej splaval, in vendar se zdaj zdi nekoliko drugačna. Kopalec, ki se je vrnil iznad morskih globin nazaj k zemlji, izčrpan in morda tudi premražen, je nekoliko drugačen človek, kakor je bil prej, ko je bil odplaval. Igral se je z nevarnostjo, obenem z občudovanjem neskončnosti si je dražil živce. Občutki po slehernem velikem tveganju se nam vidijo svetli kakor blesk žlahtnih

kovin. Prav gotovo so vsi taki trenutki, ki jih je kopalec doživel zunaj na morju v brezčasju in brezprostorju, zelo močni in zelo važni za naše notranje utrjevanje. Kopalec postaja odločen, zmeraj si zna pomagati, je samostojen. Voda mu je vzela telesno težo, katere se sicer nikoli ne more iznebiti, mnogo lahkotnejše se zdi potem vsakdanje življenje. Seveda pa mora biti kopalec izkušen, izvežban, sicer se mu v duši ne nagrma nič drugega, kakor krčevita bojazljivost.

In kako uživa kopalec v velikih rekah! Reke teko izpod planin, mimo vasi in skozi mesta, s seboj vlačijo prodovje, nosijo čolne in splave, njihov tok sledijo mnoge človeške misli. Da, kadar človek ogleduje reko, ga vedno vleče nekam od tod, nekam na nova pota, v nove dežele. In kadar se vrže v njen objem, premaguje vse te svoje misli in se odločno bori z njenim divjim tokom, s silo njenega večnega valovanja. Tu ne čuti onega veličastnega brezčasia, kakor kopalec na odprtem morju. V rekah in potokih žubori naglo življenje in kdor se njim zaupa, čuti blagoslov velike brzine. Marljiva neutrudnost prešinja kopalca, kadar se vrne v mesto, v svoje vsakdanje življenje.

Tudi jezera imamo pri nas, vidijo se nam kakor dragoceni, prekrasni ostanki nekdanjega morja, ki je zvrhano prekrivalo današnjo našo deželo. Kdor hoče plavati na samotnem kraju jezera, mora biti odločen in pogumen. Doživljaj brezčasia na samotnem jezeru ni tako velik kakor na odprtem morju, a je vendar takisto veličasten. Čudovita je poezija vetra, ki venomer gospoduje med šibjem in ločjem. Hudo neprijeten je po navadi hlad naših jezer, hlad, ki zazebe do srca. Kopalec ve: kogar požre jezero, ga ne vrne rado. Kopalec se večkrat zastrmi v bistro globino, kakor da hoče videti, ali potuje spodaj kak utopljenec. Zdrzne se in se hkrati že tudi otrese bojazljivosti. Nasmehne se: saj vendar sije zlati dan in čudovito se plava po bistri vodi. Treba je samo nekaj več krepkih zamahov, in že zapolje po vsem životu novo življenje. Veličastne so gore naokrog, silna je vsa prastara pokrajina z jezerom vred, in vse to je dano človeku na ogled in v duševni užitek.

Globina govori človeku vselej drugače, kadar plava čez njo. Pametni bodo morda rekli: «To je neumnost, jaz štejemo samo takte svojega plavanja, pazim samo na lastno srce in ne mislim na nič!»

Blagor jim, ki zmorejo to: ničesar misliti. Morda je to res najbolje. Toda taki kopalci ne poznajo najlepšega užitka na tem svetu: priti na sled skrivnosti lastnega srca. Onega srca, ki je zrelo skrivnega sveta in božjega stvarstva.

nehvaležnikom pokazal hrbet in se v onem kraju ni več pojavil.

Od tedaj je celica stala zapuščena, in le redko je lovec na svojem pohodu ali ženska z vrčem krenila proti celici, da bi si ob vrelcu poleg nje utešila žejo. Na slamnati strehi se je naselil rjav mah, okoli vrat in oken pa se je vzpenjalo robidovje in srobotje. V listju puščavnikovega ležišča je skotila gozdna miš svoje mladiče, v kapelici se je naselila rdečerepka. Gozd je s svojimi prebivalci počasi spet zasedel zemljo, s katere ga je bil človek pregnal.

Pomlad se je napovedovala in zemlja se je pripravljala na praznik vstajenja. Jug je priplul na mokrih perotih od morja, stresal debela in metal smrekove storže in suhljad na tla. Vrelci in potoki so glasneje šumeli in bolj živo hiteli po svojih vijugastih poteh. Vrščiki zvončkov in vetrnic so plaho pogledali iz gozdnih tal, ošabni volčin se je zavil v rdečo svilo. Potem je prišel vdab s pi-

R. Baumbach:

POZABLJENI ZVONČEK

Poslovenil dr. Joža Glonar.

Pred mnogimi, mnogimi leti je živel pobožen puščavnik. Zapustil je bil svet in si na zeleni jasi sredi gozda postavil celico, in kmetje iz sosednjih vasi in zaselij so mu pri zgradbi in opremlenju pomagali. Poleg puščavnikove celice je stala kapelica z žalostno Materjo božjo, na njenem slemenu pa je pod posebno strešico visel zvonček, s katerim je puščavnik ob določenih urah zvonil, kar je bilo njegovo najvažnejše dnevno opravilo; drugi čas je porabil za molitev in pobožna premišljevanja. Žejo si je gasil s hladno studenčnico, ki je nedaleč od njegove celice vrvjala iz črnih gozdnih tal, glad pa si je tešil z gozdnimi sadeži in s hrano, ki so mu jo prinašale pobožne kmetice.

Tako je pobožni mož živel dolgo vrsto let. Nato pa je legel na svoje preprosto ležišče, se tesno zavil v svojo haljo in umrl. Ob njegovem pogrebu je poteklo mnogo solz, in pobožne ženske so si stakajoč pravile: «Takega puščavca, kakršen je bil tale, ne bomo več dobili.» In res je bilo tako.

Sicer je kmalu po puščavnikovi smrti prišel drug, ki se je naselil v zapuščeni celici, in ženske so bile z njim še nekoliko zadovoljne, ker je bil mlad in je imel oči kakor dve črni robidi. Moškim pa je novi puščavnik bil pravi trn v peti, zakaj, se nikoli ni prav izvedelo: skratka, nekega dne so se kmetje zbrali, pobrali mladega puščavnika in ga sprejeli na cesarsko cesto. Puščavnik je

sanim čopom in napovedal prihod kukavice. Žive meje so stresle s sebe poslednje suho listje in čakale s popki, napetimi od mladega soka, klica pomladi.

Zvonček na razpadajoči gozdni kapelici je žalostno gledal, kako se je vse pripravljalo na praznik vstajenja. Kadar se je prejšnja leta k veseli veliki noči razlegal glas zvonov, se je oglašal tudi on v zboru svojih ponosnih bratov po cerkvenih zvonikih. Toda tisti časi so minili. Odkar so bili pokopali starega puščavnika, ni o veliki noči nihče več potegnil za vrvi; tih in pozabljen je visel pod strešico, in vendar ni za zvon nič bridkejšega, ko če mora ob prazniku vstajenja molčati.

Veliki teden je prišel. Pa se je v sredo v dolgih skokih pripodil zajec iz gozda. Pred kapelo je obstal, se postavil na zadnje noge in zaklical zvončku: »Če imaš kaj sporočiti v mesto, mi povej, ker sem namenjen tja. Nastavljen sem za velikonočnega zajčka, imam vse šape polne dela in od obilice naročil niti ne vem več, kje se me glava drži.« Zvon je žalostno molčal, in zajček je odskakljal naprej.

Prihodnjo noč pa se je v zraku dvignil silen šum. Srnjad se je plaho stisnila v podrast, iz strahu pred ponočnim lovcom, ki hiti nad gozdovi. Pa ni bil divji lov, bili so zvonovi, ki so romali v rim po papežev blagoslov.

Zvon iz samostana na drugem hribu je prišel mimo kapelice in se je za trenutek ustavil. »Kako je, brate?« je vprašal zvonček. »Ali pojdeš tudi ti z nami?«

»Ah, tako rad bi,« je potožil zvonček. »Toda vse leto sem praznoval, zato pa zdaj ne smem z vami. Če pa mi hočeš storiti dobroto, me priporoči pri svetem očetu v Rimu. Morda mi bo poslal koga, ki bo na velikonočno nedeljo z menoj zvonil. Tako hudo je, če moram molčati, kadar vsi drugi pojejo. Ali mi boš storil to uslugo?«

Samostanski zvon je zamrmral nekaj, kar je zvenelo kakor »non possu-mus« (ne moremo). Potem pa se je kakor velik ptič nerodno dvignil s tal in pohitel za drugimi. Pozabljeni zvonček je žalosten ostal doma.

»Bodi zadovoljen, da te ljudje pustijo pri miru,« je rekel zvončku čuk. »Gozdne živali v svoji preproščini nič ne razumejo o zvonjenju, mene pa moti v premišljevanju. Da pa ne boš čisto osamljen, se bom naselil pri tebi. To bo samo tebi v korist, kajti jaz sem mož, od katerega se boš lahko še mnogo naučil.« Tako je govoril čuk in se našoperil. Zvonček pa mu ni nič odgovoril.

Bilo je na veliko noč, ob prvem jutrnjem svitu. Mrak je še ležal nad dolinami in megle so se vlačile po pobočjih. Hladen veter je pihal skozi vejevje dreves, gibal belo cvetje in šumel po suhem trstju, da je tiho zazvenelo kakor harfa. Potem pa so se vrhovi gor porbarvali rdeče, smreke so pokale in iztezale svoje veje, kakor da se prebujajo iz spanja. Sonce je šlo vedno više in

Mar ne bi ta pričeska tudi Vam dobro pristojala?

Poskusite! Da lasje lepše padajo in kodri bolj drže uporabljajte redno

ELIDA SHAMPOO

KAMILLOFLOR * BRUNETAFLO

zlatilo vršičke smrek, gozdni ptiči so zafrfotali, povzdignili svoje glasove in peli velikonočno pesem. Pozabljeni zvonček pa je visel žalosten in tih pod streho kapelice.

Ob tem času je po cesarski cesti, ki je peljala skozi gozd, korakal mlad fant. Imel je oblečen usnjen lovski jopič, na klobuku pa zataknilo jastrebovo pero. Na levi je imel obešen širok lovski nož z ročajem iz jelenovega roga, na mestu puške pa je nosil težko nabasano torbo iz jazbečevine. Vse to in z železom okovana drenovača, ki jo je držal v desnici, je kazalo, da lovec ni na lovu, ampak na potovanju. In res je bilo tako.

Tam, kjer se od velike ceste odcepi pot, ki vodi k mlinu, je fant za trenutek postal in nekako okleval, kod naj bi krenil. Pa ni dolgo razmišljal. Mračno je pogledal proti mlinu, uporno dvignil glavo in zaukal, da je odmevalo po vsem gozdu. Nato je nenadoma zapustil široko cesto in kar skozi gozd krenil naravnost proti zapuščenim puščavnikovi celici. Ob studencu, ki je izviral poleg nje, se je za trenutek ustavil, se sklonil in si leseno čašo napolnil z bistro vodo. Počasi jo je izpil, zadnje kaplje pa je izlil na mah. »Tako,« je rekel, »zdaj je vsega konec.«

Voda je bila čista in mrzla, toda vroče pivčeve krvi pa le ni mogla ohladiti. Mladi lovec je sedel na prag celice in si pokrnil obraz z obema rokama.

Prejšnje poletje je bil po dolgi odsotnosti zopet prišel v deželo in stopil v službo starega logarja. Videl je precejšen kos sveta, prišel med najrazličnejše ljudi, toda vsepovsod je nosil s seboj v srcu ljubezen do plavalase mlinarjeve hčere v domači dolini. Vrnil se je z bogatimi prihranki in sladkimi upi, toda ti so se mu izjavili in zdaj je bil namenjen, zapustiti domovino in iti v tujino med vojake.

Prav pri celici v gozdu je bilo, kjer je svojo ljubico po ločitvi prvič zopet videl. Prišla je po vodo, in ko je lovec zagledal lepo, vitko dekle, kako se je sklanjalo nad vrelec, ga je veselje nad svidenjem tako premagalo, da je z div-

jim krikom planil iz svojega skrivališča in preplašeno dekle objel. Ona pa ga je z močno roko sunila v prsa, da se je opotekel, mu obrnila hrbet in odhitela.

Pozneje se je lovec še enkrat poskusil približati mlinarjevi hčeri. Bilo je ob prazniku žetve, ko se mlado in staro suče na plesišču. Tedaj jo je lovec na poti prestregel in ji s prijaznim pozdravom hotel izročiti šopek rdečih nageljnov. A ko ga je zagledala, se je sredi poti obrnila in se vrnila v mlin, lovec pa je šopek jezno vrgel v mlinski potok. Da je nedostopno dekle šopek ob mlinskem jezu ujelo, ga posušilo in shranilo v svoji skrinji, tega seveda ni vedel.

Tedaj pa je lovca pograbila trma. »Če greš ti na levo, krenem jaz na desno,« si je mislil in, da bi ne mislila, da si vso reč bog ve kako k srcu žene, si je zbral tovarišijo samih veseljakov, popival, popeval in sploh uganjal take, da so o njegovem divjaštvu govorili deset milj naokoli.

Tako je bilo vso dolgo zimo. Tedaj pa se je nekega večera na nebu pokazal sij, ki je imel podobo meča, in kmalu nato je počila novica, da bo spomladi na Laškem vojna. Res ni trajalo dolgo, pa so že vsepovsod ropotajoči bobni klicali k vojakom, in po vseh cestah je mrgolelo popotnih ljudi, ki so hoteli k cesarski vojski. Zdaj je lovec logarju odpovedal službo, dal svojim tovarišem še pošteno odhodnico in odšel za drugimi, da bi v vojski pozabil, kar ga je grizlo in peklo. In res je že na tej poti prišel do celice v gozdu. Tam je sedel na pragu in žalostno povešal glavo.

V podrastu je začul rahel, oddaljen šum. Takoj se je v njem zganil lovec, in z napetimi očmi je iskal vzrok tega šuma. Divjačina to ni bila. Med smrečjem se je svetlikalo nekaj kakor žensko oblačilo. Lovec se je neslišno splazil za celico, kajti skozi gozd je prihajala ona, ki bi jo bil tako rad pozabil, pa je ni mogel.

Dekle je prihajalo vedno bliže. Včasih se je sklonilo, da bi utrgalo cvetko za šopek, ki ga je nosilo v roki, in po-

„Z menoj se lahko
brezkrлно sončite!“

Naravnost krasno je takole v prijetni lenobi ležati na soncu. Še lepše pa, če človek pri tem pozabi na vse skrbi. Zakaj resnično počiva in uživa le tedaj, če je res brez vseh skrbi, tudi brez strahu pred sončarico. Za to pa je potrebna NIVEA. Zakaj NIVEA vsebuje EUCERIT, okrepčevalno sredstvo za kožo. Z njim zmanjšuje NIVEA nevarnost sončarice, obenem pa porjavi koža naglo in enakomerno.

tem sta ji dolgi, svetli kiti zdrknili čez ramena naprej in sta segali do tal. Ko je prišla do vreca, je zajela vode v lončen vrč in postavila šopek vanj. Potem je stopila v kapelo, postavila vrč s šopkom pred Marijino podobo in pokleknila na stopnice pred oltarjem, porastle z mahom.

Polglasno je odmolila angelsko češčenje, nato pa odprla Kraljici nebes svoje srce. Bila je molitev, polna samoobtožbe in kesanja. «Sama sem ga odpodila od sebe,» je tožila, «pognala sem ga v nevarnost in smrt, in vendar ga imam tako rada, rajši ko luč lastnih oči. Še je čas, in ena sama spravljava beseda bi lahko vse popravila, samo če bi vede'a, da je še moj. Velika noč je čas čudežev. Daj mi, nebo, znamenje, da se me še spominja z zvestobo in ljubeznijo. Na bom pohitela za njim, kakor daleč me bodo nesle noge, in ga privedla nazaj. Daj mi znamenje!»

Tedaj pa se je nad njo tiho oglašil zvonček. Samo enkrat, toda ta glas je presunil srce zbeganemu dekletu kakor mogočna, zmagoslavna pesem. Dvignila je oči in jih vprašujoče uprla v Marijino podobo. Zdajci se je zvonček oglašil drugič, tokrat bolj jasno in bolj veselo, in ko se je dekle okrenilo, je pri vhodu kapelice stal mladi lovec in iztezal roke po svoji ljubici. In tokrat mu ni pobegnila. Objela je zagoreli obraz mladega loveca in začela šepetati besede ljubezni.

Sinice in strnadi, ki so se podili po drevju, so prihiteli bliže, gozdna miš je gledala iz svoje kamrice, in vsi so si radovedno ogledovali par v kapelici.

Dolgo sta se držala objeta. Potem pa je lovec prijel za zvončkovo vrv in zaklical v višino: «Zvonček, ti si naju spravil, zdaj oznanjaj gozdu najino blaženost!» In zvonček v višini je za-

žarel v sončni luči, se neutrudljivo zibal in pošiljal v gozd svoj čisti glas.

Iz stolpov sosednjih vasi se je čulo zvonjenje imenitnejših cerkvenih zvonov. Sinoči so se bili vrnili s svojega romanja, kjer so videli marsikaj čudovitega. Toda nobeden ni svoje veličnočne pesmi pel tako veselo kakor mali, pozabljeni zvonček v gozdu.

OGENJ, KI NAS REDI

Bajeslovje nam pripoveduje, kako so si stari narodi mislili, da je bil ogenj ukraden nebeškim silam. Znana je zlasti grška bajka o Prometeju, ki je ukradel iskro, da bi napravil ljudi bogovom enake. Kajti samo tisti, ki ima ogenj, lahko napreduje iz barbarstva do prosvete. Pravcato oboževanje ognja nam dokazuje, da je že pračlovek vedel, kaj mu ogenj pomeni.

Že v jami Neandertalca, izumrlega prednika današnjega človeškega rodu, ki je živel kakih petdeset tisoč let pred nami, so našli ostanke oglja. Kako je pračlovek znal pripravljati jedila na ognju, še ni dognano. Toda gotovo je znal z ognjem ravnati. Velikanski napredek je bil, ko je pračlovek znal ogenj krotiti in ga vžigati z drgnjenjem lesa, z uporabo ognjenega svedra ali s kakšnim drugim preprostim sredstvom, kamor prištevamo tudi gobo in kresilni kamen. Ko se je človeku to posrečilo,

se mu ni bilo treba več preživljati s surovim mesom pobite divjačine, s suhimi ribami, rastlinami in koreninami. Jedila si je lahko pripravljala na ognju.

Prav gotovo so billi prvi kuharski početki sila preprosti. Pračlovek še ni imel posode, meso in ribo si je pač pekel v vročem pepelu ali pa na ražnju. Pračlovek na prvih stopnjah razvoja, še čisto podoben živali, je pač spoznal, kaj mu ogenj pomeni in kako ga lahko izkoristi. Ker še ni bil dovolj spreten, da bi izdeloval posodo, si je pomagal tako, da je v trde, z vodo napolnjene jame metal žareče kamne, in voda mu je zavrela. Takšna zemeljska ognjišča poznamo še danes: pri različnih avstralskih rodovih, pri bušmanih, pri prebivalcih Južnih otokov in celo še v samotah Sardinije, Kanarskih otokov in Grčije. V mlajši, kameniti dobi lahko že opazamo velik napredek:

davni pradedje so si napravljali spodobnejša ognjišča, obložena s poljskim kamenjem, da se je toplota dalje časa vzdržala. Tudi ta preprosta kuhinjska ognjišča so še danes v navadi pri nekaterih divjih narodih.

Prehod od takega ognjišča h kuhanju je trajal kakih 2000 let. Za prvo posodo so rabile votle buče ali z ilovico zamazani koški. Pračlovek je torej prvo posodo pletel, šele pozneje jo je po dobljenih izkušnjah žgal in jo tako napravil stanovitno za kuho. Pri tem se je dolgo vzdrževal običaj, ki ga imajo še danes preprosti narodi: človek je pekel živali kar v koži, pod katero je vtaknil žareče kamne. Še danes je ponekod razširjeno praznovanje, da se na ta način odstranijo iz živali strupene in škodljive snovi.

Pračlovek, ki je hodil kakor zver na lov, je jedel, kadar je bil pač lačen. Nikakor ni bil vezan na določene obroke. Šele pozno, pozno se je gostija jela družiti z različnimi verskimi obredi. Pračlovekova jed je bila preprosta. Pračlovek je živel od vsega, kar mu je priroda prostovoljno dajala v rastlinstvu, ali kar si je priboril v boju z drugimi živimi bitji, z živalmi na kopnem, v vodi in v zraku. Najstarejše žito, ki je rabilo človeku za hrano, je bil ječmen. Davni človek ga je mlel med kamni, kadar je kuhal kašo. Iz davnih zgodovinskih časov so znane različne prepovedi uživanja posameznih jedil, in to zgolj iz verskih razlogov. Egipčani niso živeli popolnoma brez mesa, toda navdajal jih je strah pred glavo ubite živali, ker so pač menili, da je sedež življenja v glavi, katere se človek ne sme dotakniti. Eno izmed najvažnejših živil vseh časov je bila mast, predvsem rastlinska mast, olje, ki mu je pritikala v kulturi sredozemskih narodov posebno važna vloga.

Kuhinjska umetnost je nastopila svojo znamenito pot iz Azije čez Grčijo v grško kolonijo Sicilijo, kjer se je posebno razvila. Od tod je bil le še en korak k zmagovalstvu v Rimu. Stari Grki so bili vobče skromni jedci. Zlasti o špartancih je znano, da so bili vzdržni. Nasprotno pa je bilo mnogo razkošja v Atenah, zlasti v njihovi zlati dobi. Še bolj je slovelo po uživanju mesto Sybaris, ki so ga bili ustanovili Ahajci. »Sybaritsko življenje« je bilo Rimljanom za zgled. Ena izmed najstarejših kuhinjskih knjig, kar jih poznamo, je iz četrtega stoletja pred Kristusovim rojstvom. Napisal jo je Sicilijanec Perpsion. Knjiga vsebuje kuhinjske recepte za preproste močnate in rastlinske jedi in omake. Najslavnejša kuhinjska knjiga stare dobe pa je iz prvega stoletja po Kristusovem rojstvu. Napisal jo je Caelius Apicius; imenuje se: »De arte coquinaria«. Knjiga pa že kaže prve pojave razpada starega cesarskega mesta.

V kolonialnih vojnah so Rimljani spoznali mnogo dotlej neznanih sade-

SODOBEN ČLOVEK
nije

Kneippovo
SLADNO KAVO

žev in začimb, ki so obogatile njihove jedilne liste, povzročile pa so tudi to, da so jedila izgubila svoj pristni, prirodni okus.

Sužnji so pri razkošnih pojedinah rimskih bogatašev stali pripravljeni, da so ščegetali svoje gospodarje po grlu, da so mogli bljuvati in potem iznova jesti. Seveda se je rimska gospoda tako prevzela, da ji glede okusnosti in menjave jedil res ni bilo več lahko ustreči. Eksotične miške, kuhanje v medu, pavji možgani, jezički flamingov ali slavčkov, opitani polži, z vonjavami močno premešana vina — vse to je bilo treba, da je gosposki Rimljan v dobi, ko je slava njegove države že tonila, doživel svojo jedilno senzacijo, saj je bil že popolnoma otopel za normalni okus zdravih jedi.

Ko se je zrušilo zapadnorimsko cesarstvo, je postal cesarski dvor v Carigradu terišče visoko razvite rimske kuhinjske umetnosti. V naslednjih stoletjih se je kuhinjska umetnost še dvakrat selila nazaj na zapad in se je častno razvijala naprej v Italiji, potem pa v Franciji. V srednjem veku moramo najprej zabeležiti splošno propadanje. Življenje je bilo takrat grobo, taka je bila tudi hrana, ki so jo krepko zalivali s pijačo. Ne dober okus, marveč obilje — to je bilo značilno za pojedine v srednjem veku. Francoski, italijanski in delno tudi nemški menihi so edino varovali tradicijo dobre kuhinje. Zlasti so gojili sočivje ter so s postnimi jedili obogatili jedilni list. V dobi renesanse so znali zopet obnoviti jedilno kulturo starega veka.

Kakor so rimske kolonialne vojne oblagale bogataške mize z dotlej nepoznanimi sadeži in začimbami, tako je tudi odkritje Amerike in razširjenje svetovnega prostora prineslo Evropcem ne samo duhovno revolucijo, marveč tudi prevrat v kuhinji. Evro-

pec je začel spoznavati pridobitve tropskih nasadov, različna dražila, kavo, čaj, kakao, poper, cimet, nageljne in še mnogo drugega. Marsikatero živilo nam je odtlej neogibno potrebno; naj omenimo le krompir, sladkor in riž. Bili pa so spočetka hudi boji, ali so tuja živila sploh užitna in potrebna. Razni znanstveniki so zahtevali, naj se uvoz iz novega sveta zabrani ali vsaj močno omeji. Vlade so privile davčni vijak. Tako so nova živila postala zgolj specialiteta bogatašev, siromak je novosti iz tujega sveta videl le na tuji mizi. Toda naposled so bila strta vsa nasprotovanja, obilje je prodrlo iz novega sveta v Evropo in danes gospoduje tako, da si kuhinje brez kolonialnega blaga sploh ne moremo misliti.

V zadnjih stoletjih se je prehrana demokratično posplošila. Zlasti še, odkar so leta 1770. dobili v Franciji prvo restavracijo. Dotlej so namreč samo po pivnicah ponujali malovredno hrano, in na ulicah si lahko nakupil kaj za pod zob. Po naročilu so v pivnici pripravili kakšen večji kos mesa za pivsko družbo. Kdor je šel na pot, je storil najbolje, če se je doma založil s popotnico. Nova francoska restavracija, ki je kmalu dobila mnogo sestrā, pa je že začela uvajati kosilo po določenih cenah, stalnim gostom je dajala znatne popuste. Prefinjena kuhinjska umetnost, ki so jo prej poznali samo knežji dvorci, plemenitaške palače, škofije in samostani, je bila zdaj po javnih restavracijah dostopna tudi meščanu in delavcu. Tako smo se torej približali onemu stanju, ki ga profesor Rubener označuje v svoji knjigi »Priročnik prehranjevalne terapije« kot edino pravilno: »Visoka razvojna stopnja kakega naroda se ne kaže v odrekanju užitkom, marveč le v vedno finjših potrebah, kar se tiče vonja in okusa.»

REŠEVALCEM NAŠIH UGANK

Ker je poslednji rok za sprejem ugank šele 20. junij, ne moremo že danes objaviti imen nagrajencev. Zakaj sedmo in osmo številko moramo dati že v začetku junija v tisk. Imena bomo objavili v septembrski številki, pač pa bomo nagrade razposlali že prve dni julija.

Tudi za drugo polletje razpisujemo enake nagrade — pet zlatih nalivnih peres za tistih pet reševalcev, ki bodo dosegli največ točk, in po eno lepo knjigo za vse, ki bodo poslali uganke vsaj trikrat in dosegli skupno vsaj 120 točk.

Vse naročnike vabimo, da se pridružijo velikemu številu dosedanjih reševalcev. Za prijetno zabavo jih čakajo lepe nagrade. Sezite po njih! Priporočite nas tudi svojim prijateljem, da postanejo naši naročniki. Za to uslugo Vam bomo dali še posebno darila. **Uredništvo.**

Rešitev ugank iz štev. 6

KRIŽANKA. — Vodoravno: 1. ponos, kopališče, kosec. — 2. o, Nanos, podanik, robot, n. — 3. SK, mikač, vabič, malik, na. — 4. bol, komat, kov, kedor, pod. — 5. opij, lokav., d. losos, kava. — 6. iver, porok, pelod, gosi. — 7. otok, navod, p. vajet, sani. — 8. kal, višek, por, torek, rak. — 9. ar, Mihec, kazen, dedič, Ra. — 10. č, Milan, Maribor, nasev, r. — 11. nekaj, letovišče, rakev. — Navpično: Oslo, okač. — 2. p, Kopitar, n. — 3. on, bivol, me. — 4. nam, jek, mik. — 5. kino, r, vila. — 6. sokol, nihaj. — 7. samopašen. — 8. k, Čakovec, l. — 9. po, tarok, me. — 10. poč, vod, nat. — 11. Vida, k, pero. — 12. labod, poziv. — 13. inak, p, Ibar. — 14. šiv, let, koš. — 15. Kč, kolek, r(e)č. — 16. e, mesojed, e. — 17. rado-daren. — 18. kolos, vodar. — 19. Obir, g, tisa. — 20. sok, kos, ček. — 21. te, pasar, ve. — 22. c, novinar, v. — 23. nada, Ikar.

Rajši več kakor premalo!

Kar velja za dobro jed, velja tudi za dober kavni dodatek. »Pravi Franck« daje beli kavi fin, poln okus in lepo zlatorjavo barvo. Poleg tega je zdrav, zato dodajte vedno dobro mero »Francka«, rajši več, kakor premalo!

Franck
KAVNI PRIDATEK

Zlogovnica: Zlatega nalivnega peresa.

Veriga: Vukovar, Vardar, Dardanele, leska, Skader, Derventa, Tatre, trenutek, tekma, Maribor.

Enačba: be(sneti) × o(sat) + grad(iti) = Beograd.

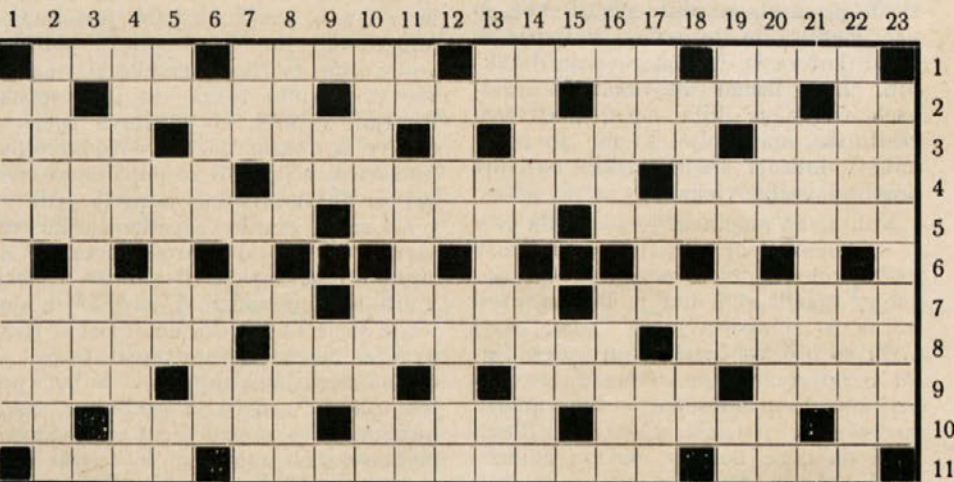
Posetnica: Rudniški paznik.

Skrivalnica: Sila kola lomi.

Zamenilnica: pes — kes.

Uganke štev. 7

Križanka (12 točk).

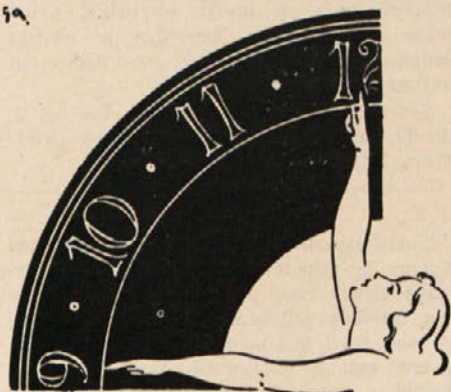
Vodoravno: 1. prinos neveste; prometno sredstvo (obr.); pustinja; od vode obdana suha zemlja. — 2. okrajš. ali (obr.); začaranje; sveti popotnik; četveronožne živali; elektr. merska

enota (po izgovoru). — 3. trščica; občina tik Ljubljane; samogl.; mesto v Egiptu (obr.); dajatev župnišču. — 4. žen. ime; Jurčičev roman; prav tenak listič kovine (obr.). — 5. sloge;

ELEKTRO-LUX HLADILNIKI

na električni ali plinski ali petrolejski pogon, brez motorja, brez kompresorja in brez tekoče vode, v raznih velikostih, posebno konstruirani za gospodinjstvo

ELEKTRO-LUX, ZAGREB, Praška ulica 8. dvor. Telefon 23-924
TEHNAD. Z O. Z., LJUBLJANA, Mestni trg 25/1. Telefon 25-80

ŽE V PRVIH 3 URAH

boste lahko opazili blagodejni učinek kolesterina Solea-kreme po baržunasti nežnosti kože.

SOLEA

krema za boljšo prehrano kože

krstno ime; učitelji lepote in umetnosti. — 6. tisoč; sogl.; sogl.; sogl.; samogl.; sogl.; tona; sogl.; sogl.; sogl. — 7. naslov kardinalov; hud vihar; večno. — 8. otok v Vzhodnem morju; ugrabljeno; del konjske opreme (obr.). — 9. števniki; povezki cvetic; samogl.; krmilar sodobnega prometnega sredstva; vetrovi. — 10. nota; olika; zdravilna cvetica (brez i); finsko jezero; začetnici imena največjega slov. pisatelja in dramatika. — 11. zanikana oblika pomož. glagola; presoja; omika; prebivalci Ilirije.

Navpično: 1. hinavec. — 2. moško ime; počasen. — 3. samogl.; boginje maščevalke; samogl. — 4. ital. mesto; notranjska gora. — 5. poljska mera; iz loja; os. zaimek. — 6. le (obr.); svojilni zaimek. — 7. pogojni veznik; kratka za tuberkulozo; del obraza. — 8. kazalni zaimek; ital. mesto (obr.). — 9. sogl.; os. zaimek; vrsta pesmi (obr.); samogl. — 10. drevesni plodovi; vas nad Kranjem (obr.). — 11. predlog; zapreke; egipt. bog. — 12. član rodbine; mesto v Dalmaciji. — 13. karta (obr.); živilo (množ., obr.); časovni veznik. — 14. množica; država med Tibetom in Prednjo Indijo. — 15. samogl.; kvarta-

ški izraz; zanikan pomožni glagol; samogl. — 16. domače živali (žen. spola); majhno živinče. — 17. mesto na Tirolskem (ital.) oblika pomož. glagola; os. zaimek. — 18. velikih oči; spletnec las. — 19. os. zaim.; gorak (obr.); Irec (obr.). — 20. azijska visoka planota; dobre volje. — 21. samogl.; žen. ime; samogl. — 22. stopinja; tropski sesalec. — 23. sladak kuhan sok.

Posetnica.

(10 točk.)

Just Kimenič

Lašče

Kaj je ta gospod po poklicu?

Dopolnilnica.

(8 točk.)

• on • • de • • ec, p • • t • • ja, be • • • • no • • ca, • r • • vaj, o • • in •, • ol •, • • ran, go • • • • telj.

Namesto pik vstavi črke, da dobiš besede. Nove črke dajo znan pregovor.

Premikalnica.

(10 točk.)

PREPAD
TRUBADUR
MANDRANA
GLAGOLICA
ATANAZIJ

Premikaj te besede tako, da dobiš v treh navpičnih vrstah tri velika evropska mesta.

Izločilnica.

(10 točk.)

Prerokovanje, darovanje, koprnjenje, gumiranje, svarjenje.

Vzemi iz prve, druge in četrte besede po tri, iz tretje in pete pa po dve zaporedni črki, da dobiš pregovor.

Zlogovnica.

(6 točk.)

Iz zlogov: a, aj, ba, bi, bra, da, e, ham, ja, ki, ko, le, li, li, lon, ment, mer, ni, r, tla, up, žen — sestavi besede naslednjega pomena: 1. starodavno mesto, 2. prвина, 3. cvetlica, 4. žito, 5. narejen iz nekega žita, 6. tisti, ki so posodili denar, 7. priprava za merjenje, 8. očak.

Prve in tretje črke od zgoraj navzdol ti povedo Jurčičevo povest.

Magičen lik.

(4 točke.)

A A A A A
A E E E E
J J K K K
K N O O O
P R R V Ž

Pomen besed: 1. borec, 2. spevoigra, 3. majhen sesalec, 4. borilnica, 5. zdrava pijača.

Zobobol lahko odstrani

VERAMON.

Veramon se nadalje uporablja pri glavobolu, po ureveč zavžitem alkoholu, pri bolečinah ran in boleštni menstruaciji.

Zavitki z 2 tabletama in z 10 ter 20 tabletami se dobe v vseh lekarnah.

VERAMON

Oglas reg. pod S. Br. 31896 od 5. XI. 1938.

Po kroku.

«Priatelj, ti stanuješ v tejle zakotni ulici in tako daleč od središča mesta?»

«Kaj pa misliš? Jaz ne stanujem tukaj. Ampak mislil sem, da stanuješ tu ti!»

Slabost.

«Ne kadim, pijem samo vodo, ne igram in za moške se ne menim.»

«Torej sploh nimate nobene slabosti?»

«O, da, gospod doktor — lažem.»

Po maškaradi.

Ko je ona snela masko.

On: «Ah, oprostite, milostiva — mislil sem, da poljubljam drugo...»

Ona: «Mislite si to še enkrat!»

Neredna stolica

upliva na ves organizem. Dobro sredstvo za odvajati, ki zanesljivo deluje in ima prijeten okus, je

DARMOL

Ugl. reg. S. Br. 27946/36

*Vsaka očala
po meri
zato dobro sedeča in
jasen pogled pri*

Lajec Dipl. optik

**LJUBLJANA
PASAŽA
NEBOTIČNIKA**

DNEVNO PRAŽENA: SVEŽE

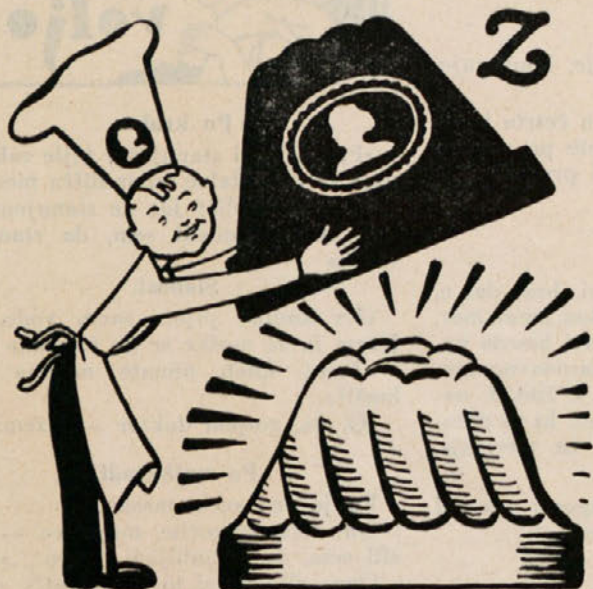
MOTOH KAVA

LJUBLJANA

Otona Ring-a tekoči lep

Syndetikon
skleji, zlepi, skita vse.

DR. OETKER JEVIM
pecilnim praškom

ZAKLJUČEK

XIX. mednarodnega velesejma v Ljubljani.

Ljubljanski velesejem je glavna gospodarska prireditelja Slovenije, ki podaja vsako leto jasen prerež o stanju in razvoju slovenskega pa tudi jugoslovanskega gospodarstva. Tako je tudi letošnji velesejem v polni meri zadostil tej nalogi. Ljubljanski velesejem se vedno bolj razvija v znamenju osamosvojitve našega gospodarstva od tujih izdelkov. Letos je cela vrsta domačih podjetij razstavila vse polno izdelkov, ki so se doslej morali uvažati iz tujine, zdaj pa se izdelujejo doma. Inozemstvo je razstavilo predvsem izdelke industrije, ki jih pri nas nimamo ali ki ne krijejo še našega konsuma. Tudi tu je velesejem pokazal celo vrsto novosti in tako opozoril številne interesente na marsikaj, kar bi jim sicer še dolgo ostalo neznano.

Razstavilo je tokrat 611 tvrdk, obiskalo pa je velesejem 115.000 ljudi.

Na pobudo Splošnega ženskega društva in Zveze gospodinj v Ljubljani je bila prirejena razstava »Pregled slovenskih narodnih ženskih izdelkov«. Razstava je odprla obiskovalcu čudovito lep razgled po bogastvu ženskega ročnega dela pri Slovencih in slovan-

skih narodih vobče. Razstava ni bila zanimiva le za žene in žensko mladino, temveč tudi za moške, obrtnike, arhitekte in umetnike, ker jim je nudila mnogo pobud ter idej pri njihovem ustvarjanju.

Letošnji jesenski velesejem bo od 2. do 11. septembra in bo posvečen predvsem našemu kmetijstvu.

Hoja po rosní travi.

Sloviti narodni zdravnik župnik Sebastijan Kneipp je priporočal za jačjenje in osveževanje živcev hojo po rosní travi. V mestu ima malokdo priložnost, da bi hodil zjutraj po rosní travi, in kdo ve, ali bi nekateri ljudje v tem tudi ne pretiravali. Toda neki drug Kneippov nasvet bi bil mnogim ljudem zelo koristen, namreč da naj večkrat na dan izpijejo skodelico »Kneippove sladne kave«.

HORACIJEVA ODA.

Rimski pesnik Horacij je nekoč napisal odo, v kateri pravi med drugim: ... oljčni sad me krepi, cikorija me osvežuje, všeč mi je slez ... Potemtakem so že Rimljani cenili osvežujoči učinek te rastline. Danes je cikorija sestavni del naše vsakdanje hrane, in to v podobi dobre bele kave s Praviim Francem, ki se izdeluje iz korenin domače požlahtnjene cikorije.

Lepota in sreča ležita deloma v Vaših rokah. Čuvajte to dragoceno imetje! Negujte svojo kožo z učinkovito Solea-kremo! SOLEA-krema za boljšo prehrano kože.

Skopuh sanja, da je podaril revežem 100.000 frankov, — in zbolí od tega.

*

Hlapci, ki nimajo gospoda, še niso zaradi tega svobodni ljudje — hlapčevstvo je v njihovi duši.

KLIŠEJE

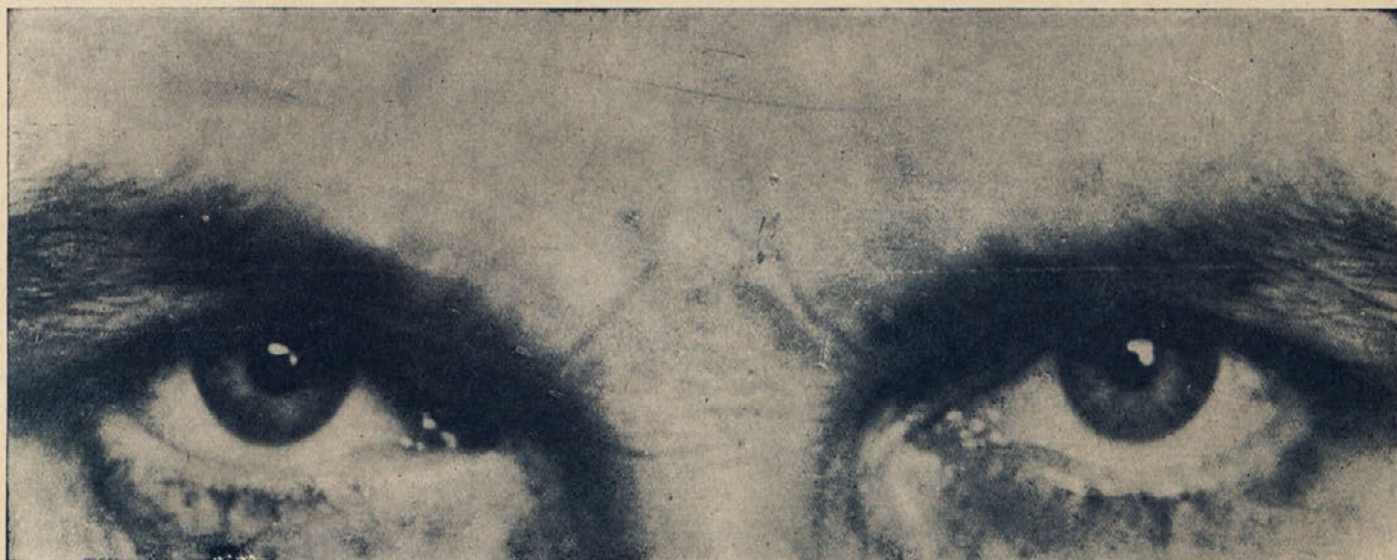
ENO- IN VEČBARVNE

JUGOGRAFIKA

LJUBLJANA, SV. PETRA NASIP 23

»Priatelj« izhaja vsakega 5. v mesecu. Rokopisi se ne vračajo. Naročnina je: Letno 12 števk revije »Priatelj« Din 62.—. Če se plačuje v obrokih, je četrletna naročnina Din 16.—

Odgovorni urednik Emil Podkrajšek v Ljubljani. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Dalmatinova ul. 8/I. Tel. 21-32. Tisk Delniške tiskarne d. d. v Ljubljani. Za tiskarno odgovoren Franc Pintar.

PRAV TAKO, KAKOR TE OČI,
IMAJO SUGESTIVNO MOČ

PROSPEKTI

ČE SO DOBRO SESTAV-
LJENI IN ČE IMAJO VAB-
LJIVO BESEDILO TER ČE SO
LEPO TISKANI - Z DOBRI-
MI PROSPEKTI IN REKLAM-
NIMI TISKOVINAMI SI LAH-

KO PRIDOBITE VELIK KROG
NOVIH ODJEMALCEV -
TAKE TISKOVIN, KI VAM
PRIVEDEJO NOVE KUPCE
IN POVEČAJO PROMET,
VAM SESTAVI IN STISKA

GRAFIČNI ZAVOD

Delniška tiskarna d. d.

V LJUBLJANI

DALMATINOVA 8

TELEFON ŠTEV. 21-32

12

45301-2204

Za lepe dneve najcenejši in najudobnejši otroški čevljički z gumijastim podplatom. — Otroški Din 12.— Ženski Din 19.—, Moški Din 25.—

19

45615-1166

Lahki ženski kopalni čevljički iz platna s prožnim gumijastim podplatom.

59

38697-2278

Elegantne moške sandale iz močnega angleškega platna s prožnimi podplati. Nogi nudijo udobnost in dovolj zraka.

19

40891-7063

Otroške sandale iz močnega platna s prožnim podplatom in zaponko.

59

3985-15176

Ukusno izrezani čevljički iz finega belega usnja z usnjenim podplati in nizko peto. Idealni za tople poletne dneve.

79

8767-04680

Zelo udobna moška upogibljiva sandala iz mehkega usnja z usnjenim podplatom in peto.

35

5961-13841

Divne otroške sandale iz finega belega usnja z močnim usnjenim podplati. So močne, a kljub temu zelo poceni.

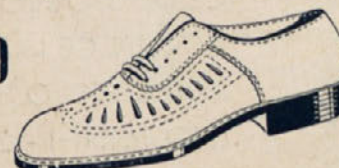
79

3985-95154

Dovršeno lepi čevljički za poletje iz finega usnja v modro-beli kombinaciji z usnjenim podplatom in peto.

129

3039-44674

Moški lahki nizki čevlji z okvirom, izdelani iz finega usnja z luknjicami in usnjenim podplatom.

35

5982-44800

Praktične otroške sandale iz usnja z močnimi usnjenimi podplati. Nemirnim otrokom za igranje in sprehode.

9

»JADRAN«

Praktične in močne nogavice gospodov za poletje. Ne rabijo podvez, ker imajo zgoraj vpleteno gumo, ki jih drži.

4

»SELCE«

Svoje otroke boste najbolj razveselili, ako jim za poletje kupite te srčkane nogavičke

Auto